

Planering av besöksdestinationer

en fallstudie om besöksnäringen och landskapet
på Öland

Signe Almquist & Wilhelm Rydén

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp 2024

Planering av besöksdestinationer

en fallstudie om besöksnäringen och landskapet på Öland

Planning of visitor destinations

a case study on the tourism industry and landscape of Öland

Signe Almquist & Wilhelm Rydén

Handledare: Love Silow, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Anna Peterson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i Landskapsarkitektur
Kurskod: EX0845
Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2024

Nyckelord: Turism, landskap, världsarv, Öland, hållbar utveckling, hållbar turism, naturområden, kommun, kultur, Södra Ölands odlingslandskap

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.
- JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.
- NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Uppsatsen handlar om hållbar planering av besöksdestinationer och hur man tar naturen i anspråk i samband med turismen med avgränsning på Öland. Syftet med uppsatsen är att ta reda på vilka konceptuella strategier som Ölands kommuner skulle kunna tillämpa för att hållbart utveckla turismen samtidigt som man bevarar och skyddar Ölands landskap. Inkluderingen av Landskapskonventionen som ett ramverktyg präglar uppsatsen och är ett tillvägagångssätt genom att säkerställa att turismens utveckling på ön tar hänsyn till bevarande och skydd av naturen på Öland.

Metoden som är vald för arbetet är fallstudie med semistrukturerade intervjuer och relevanta policydokument för att förstå hur kommunerna på Öland hanterar turismen och landskapet idag. Vidare redovisar uppsatsen en teoretisk undersökning som visar konceptuella strategier för hållbar utveckling både nationellt och internationellt. Öland är valt som fokusområde utifrån öns starka naturvärde och besöksnäring.

Genom att undersöka policydokumenten och insikterna från intervjuerna skapas en bild av hur situationen på ön ser ut idag och vad kommunerna gör för att hållbart utveckla Öland. Ett resonemang förs om de konceptuella strategierna diskuteras om de kan tillämpas på Öland för att vidareutveckla turismen och landskapet vilket ger en bredare kontext för utmaningarna och kan fungera som ett tillvägagångssätt för att möta dessa. Slutsatserna landar bland annat i att Öland som besöksdestination överlag är relativt hållbar om man bortser från bilismen. Att ändra synsättet och behovet kring bil som transportmedel kan vara svårt och kräver därför exempelvis implementering av de konceptuella strategierna som uppsatsen utforskar.

Abstract

This essay focuses on sustainable planning of tourist destinations and how nature is used in connection with tourism, with a demarcation on Öland. The essay's purpose is to explore conceptual strategies that Öland's municipalities could apply to further develop tourism while preserving and protecting Öland's landscape sustainably. The Landscape Convention characterizes the essay and is included as a framework to ensure that the development of tourism is handled sustainably and considers the preservation and protection of Öland's nature.

The chosen method for the essay is a case study involving semi-structured interviews and relevant policy documents to understand how Öland's municipalities manage tourism and the landscape. Additionally, the essay presents a theoretical chapter which gives account to conceptual strategies for sustainable development both nationally and internationally. Öland is selected as the focal area due to the island's strong natural value and tourism industry.

The political documents and insights from the interviews held with working professionals from the municipalities provides a comprehensive picture of Öland's current situation and about the opportunities and challenges the municipalities face. The conceptual strategies are discussed regarding their applicability to Öland, offering a broader context for the challenges and might serve as an approach. Conclusions include that Öland as a tourist destination, is generally sustainable, except for the issues related to car usage. Changing the needs and perspectives surrounding cars can be challenging, requiring the application of the conceptual strategies presented in the essay.

Innehållsförteckning

Figurförteckning	6
1. Inledning	7
1.1 Bakgrund.....	8
1.2 Syfte och frågeställning.....	9
1.3 Avgränsningar och urval.....	10
2. Metod och material	11
2.1 Definitioner.....	12
3. Policy	13
3.1 Översiktsplaner.....	13
3.1.1 Borgholms kommun.....	14
3.1.2 Mörbylånga kommun.....	15
4. Teori	17
4.1 Hållbar turism och utveckling.....	19
4.1.1 Hållbar turism.....	19
4.1.2 Hållbar utveckling.....	20
4.2 Internationella och nationella strategier.....	22
5. Resultat	24
5.1 Intervjuer från yrkesaktiva inom kommunerna.....	24
5.1.1 Borgholms kommun.....	24
5.1.2 Mörbylånga kommun, Emma Rydnér, Världsarvssamordnare.....	27
5.1.3 Mörbylångas kommun, Kajsa Arnesson, f.d. vice kommunalråd.....	31
6. Diskussion	35
6.1 Utmaningar och möjligheter.....	35
6.2 Teori och konceptuella strategier.....	36
6.3 Slutsatser.....	39
6.3.1 Hållbar turism, skydd och bevarande av landskap på Öland.....	39
6.3.2 Kommunens roll.....	41
6.3.3 Framtida konceptuella strategier för hållbar turism och hållbara naturområden.....	42
6.3.4 Sammanfattning av slutsatser.....	44
6.5 Vidare forskning.....	45
6.6 Metoddiskussion.....	45
Referenser	46
Figur referenser.....	49

Figurförteckning

Figur 1. Diagram som visar ökningen av besökare i Kalmar län från år 2008 till 2023. Inkvartering © SCB.....	8
Figur 2. Karta som visar kommungränsen och de två öländska kommunerna, Borgholm i blått och Mörbylånga i gult. Översiktskartan latest © Lantmäteriet.....	13
Figur 3. Karta över nationella skyddsformer och Natura 2000 områdena på Öland. Naturvårdsregistret © Naturskyddsföreningen.....	20

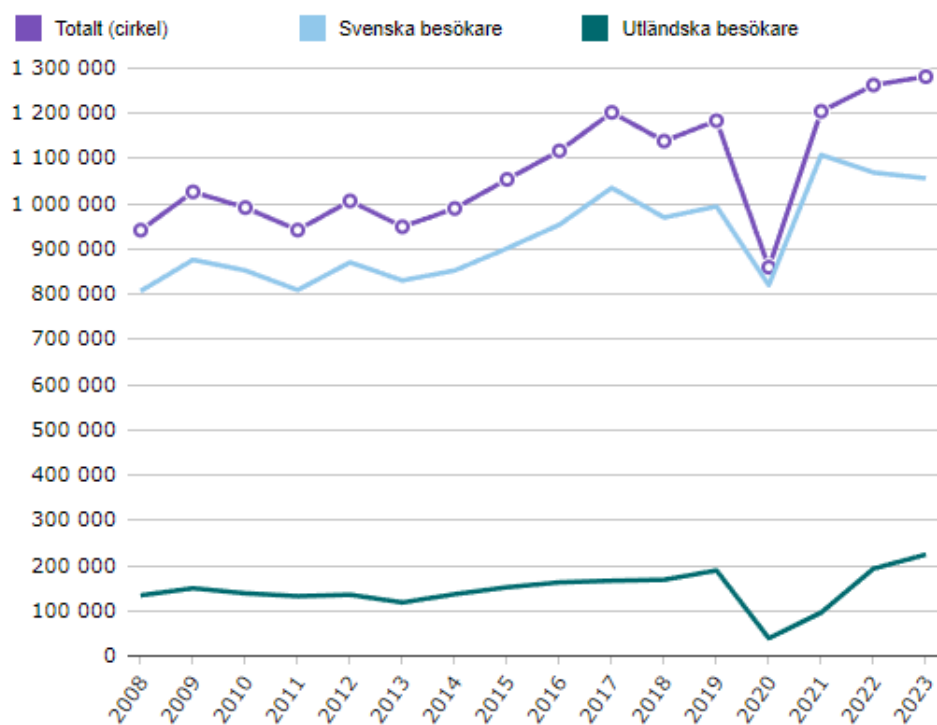
1. Inledning

"Turism är ett socialt, kulturellt och ekonomiskt fenomen som innebär förflyttning av människor till länder eller platser utanför deras vanliga miljö för personliga eller affärsmässiga/professionella ändamål" (UNWTO, u.å. a, egen översättning). Så skriver världsturismorganisationen eller UNWTO i artikeln *Glossary of tourism terms*.

FN har satt upp 17 globala mål som en mer detaljerad plan för Agenda 2030, de globala målens syfte är bland annat att lösa klimatkrisen. Enligt världsturismorganisationen har turismen direkt eller indirekt en potential att bidra till att uppnå hållbarhet inom alla 17 av FNs globala mål (UNWTO, u.å. b). Turism har i synnerhet en koppling till målen 8, 12 och 14 som rör "varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt" (Globala målen, 2022, a), att "säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster" (Globala målen, 2022, b) samt bevarande och nyttjande av hav och marina resurser (Globala målen, 2022, c). "Harnessing tourism's benefits will be critical to achieving the sustainable development goals and implementing the post-2015 development agenda" (UNWTO, u.å. b). Trots potentialen som turismen bär på kan den även skapa problem. Det finns både fördelar men även utmaningar för platser som har hög besöksnäring. Turism är alltså inte alltid något positivt utan kan i sig skapa stora utmaningar för de berörda platserna (Karnatz, 2019).

I hela Sverige ökar turismen, med både utländsk turism och inhemsk turism (Karnatz, 2019). Karnatz förklarar att när turism inte lyckas utvecklas hållbart och börjar ta över städer eller andra orter kommer politikerna inom de berörda områdena behöva bestämma om den framtida utvecklingen ska gynna antingen lokalbefolkningen eller besökarna. Det finns fall där turismen blir allt för omfattande, när de blir så många besökare att de tar över städerna och begränsar de lokala invånarna från att få sina röster hörda, exempelvis i Barcelona (Karnatz, 2019). I Barcelona påverkade turismen staden genom att fastighetspriserna ökade kraftigt och det förekom mer trängsel vilket gjorde att den lokala befolkningen inte längre såg på Barcelona som sitt eget hem (Karnatz, 2019).

Öland har sedan länge varit en populär besöksdestination i Sverige. På senare år har besökarantalet ökat från cirka 950 000 till strax 1 300 000 (se figur 1) vilket har bidragit till att turismen är en av öns största näringar idag. Men är turismen hållbar på Öland och hur påverkas ön av det tillväxande besöksantalet?

Figur 1. Diagram som visar ökningen av besökare i Kalmar län från år 2008 till 2023. Inkvartering © SCB.

1.1 Bakgrund

Uppsatsen kommer att undersöka och utforska påverkan av turism samt den planering som sker kring turism på Öland. Uppsatsen kommer vidare att ta upp hur de öländska kommunerna hanterar detta under hög- och lågsäsong med hjälp av sina tillgångar och erfarenheter. Landskapskonventionen kommer att fungera som ett ramverk för arbetet då det är en konvention som Sverige har skrivit under för att värna om och bevara landskapet.

Öland är Sveriges näst största ö på 1 350 kvadratkilometer och består av två kommuner, Mörbylånga och Borgholm. Kommunerna ger hem till 26 892 invånare (SCB, 2023) där de flesta bor i de större tätorterna, exempelvis Borgholm och Färjestaden (Allt på Öland, 2024). Allt på Öland (2024) förklarar även att turism och lantbruk är Ölands två största näringar. Många besökare kommer varje år för att uppleva öns natur, historia och kulturella värden men även för sol och bad.

Turismen på Öland söker sig till olika sätt av inkvartering: camping, hotellbesökare eller liknande samt den årligt återkommande turismen av delårsboende med fritidshus, eller så kallade sommarstugor.

Efter år 2016 har Öland haft stora utmaningar med klimatet. Varmare väder till följd av klimatförändringar och tillkommande utmaningar med vattenbrist är faktorer som tillsammans med den stora tillströmningen av tillfälliga besökare och delårsboende under en kort säsong skapar problem och utmaningar för öns kommuner. För att lösa vattenbristen som ägde rum under 2016 valde Kalmar länsstyrelse att lansera en spara vatten-kampanj som kallades "Kamelen Törsten" (SVT, 2023). Kamelen Törsten gick att se på stora skyltar när besökare eller boende körde av bron från Kalmar och uppmärksammade alla turister att hushålla med vattnet.

Utmaningarna eskalerade och blev mer omfattande åren 2018 och 2022. Sommaren 2018 var en av de varmaste somrarna någonsin uppmätt enligt SMHI (2018). Sommarhalvåret 2018 präglades av torka och skogsbränder i flera delar av världen men även i Sverige. Öland fick mindre än hälften av den normala nederbörden och därmed blev det ännu viktigare för Kalmar län att uppmuntra besökarna att hushålla med vattnet.

Turismen på Öland är därför intressant som fokusområde, antalet turister ökar årligen och det skapar möjligheter och utmaningar som båda kommer att behöva hanteras på vardera sett men även planeras efter specifika sätt för ön.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att ta reda på vilka konceptuella strategier som Ölands kommuner skulle kunna tillämpa för att hållbart utveckla turismen samtidigt som man bevarar och skyddar Ölands landskap. Undersökningen i uppsatsen kommer vidare att utreda hur man kan bevara och skydda landskapet med hjälp av Landskapskonventionen och om strategier kring hållbar turism hade kunnat underlätta för detta. Fortsättningsvis är syftet med uppsatsen att undersöka om lösningar från andra turistorter och städer kan appliceras på Öland för att undvika de negativa aspekter som sker på grund av turism.

Resultatet kommer kunna användas till vidare forskning inom ämnet samt för engagerade personer inom landskapsplanering och landskapsarkitektur för att förstå utmaningarna som nämns i arbetet och att arbeta vidare med dem baserat på de eventuella lösningar som föreslås.

Frågeställningarna som denna uppsats kommer att utforska är:

- 1. Är turismen hållbar för bevarandet och skyddet av landskapet på Öland?**
- 2. Vad gör kommunerna på Öland för att skydda naturen och hållbart utveckla turismen?**
- 3. Hur kan kommunerna jobba för en mer hållbar utveckling i relation till turism och naturområden**

1.3 Avgränsningar och urval

Denna uppsats avgränsas till turism på Öland, detta för att under arbetets gång gå djupare för att se hur specifikt denna ös planering ser ut samt hur man planerar kring världsarv och andra värdefulla naturområden. Öland valdes utifrån ett antal olika kriterier: ön har en stark koppling till kulturlandskap då majoriteten av arealen på södra delen av ön är kategoriserad som världsarv. Båda skribenter har även anknytningar till ön i form av familjers fritidshus i flera generationer vilket bidrar till tidigare kunskap om ön och egna erfarenheter av hur turismen har påverkat ön samt skribenternas eget intresse inom ämnet turism. Arbetet avgränsas till turism med natur i fokus, då Öland till stor del består av världsarvet och andra skyddade naturområden. Angående världsarv och andra skyddade naturområden tar uppsatsen stöd i Landskapskonventionen för att hålla en tydlig ram för vad landskapet är samt hur man ska jobba för att skydda, bevara och utveckla landskapet.

2. Metod och material

Fallstudie är vald som metod för detta arbete och berör de två öländska kommunerna Borgholm och Mörbylånga. Kommunerna är valda utifrån sina höga naturvärden och besöksnäring. Metoden som har använts för att välja dessa kommuner kallas ”informationsorienterad selektion” som enligt Flyvbjerg (2006) är val man gör baserat på information man förväntas få av dem. Vi som skriver denna uppsats har personlig kännedom och tidigare kunskap om Öland då vi båda har fritidshus på ön och har spenderat mycket tid där sedan ung ålder. Detta ger oss fördelen att under flera år sett hur Öland används och använts under olika säsonger, samt vilka delar av ön som används för vad. Vidare bidrar det till uppsatsen att vi som skriver har fritidshus i respektive kommun på Öland och fritidshusen ligger på olika sidor av ön vilket ger insikt i hur olika målgrupper besöker olika delar av ön.

Metoden som har använts för intervjuerna är kvalitativa forskningsintervjuer och har genomförts som semistrukturerade intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2014). Semistrukturerade intervjuer är likt öppna diskussioner men tar stöd i på förhand bestämda frågor och teman (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervjuaren kan dock “göra förändringar vad gäller frågornas form och ordningsföljd” (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 166) om det behövs för att följa upp svar. Intervjuerna har skett på plats och spelades in för att senare sammanfattas i resultatet. Intervjuerna har utförts med relevanta personer inom de två öländska kommunerna. De personer som har kontaktats är två yrkesaktiva i Borgholms kommun, en världsarvssamordnare verksam i Mörbylånga kommun och en före detta vice kommunalråd för Mörbylånga kommun. Personerna som intervjuats har bidragit med en bredare förståelse för frågorna som rör utmaningarna med turismen baserat på deras tidigare erfarenheter, färdigheter och kunskap kring dessa frågor.

Fallstudien tar hjälp av litterära studier baserat på teorier och policydokument för att få en djupare förståelse för hur kommuner kan jobba med landskapsplanering inom turism- och naturrelaterade frågor. De litterära studierna analyserar översiktsplaner och andra kommunala dokument samt andra vetenskapliga texter och artiklar. Litteratur har sökts upp med sökmotorerna Google och Google Scholar. Även Sveriges lantbruksuniversitets egna databaser Epsilon och Primo har använts för sökning av relevant litteratur.

2.1 Definitioner

Översiktsplan är ett kommunalt politiskt dokument som är vägledande för hur man ska utveckla, bevara, använda och skydda byggd miljö samt vatten- och markområden (Boverket, 2024)

Hållbar utveckling är ett begrepp som först lanserades i Brundtlandrapporten 1987, och definieras där som “en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (NE, u.å.).

The World Tourism Organization definierar **hållbar turism** som “tourism that takes full account of its current and future economic, social and environmental impacts, addressing the needs of visitors, the industry, the environment and host communities” (UNWTO, u.å. c).

Begreppet **landskap** definieras enligt den europeiska landskapskonventionen som “ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer” (Council of Europe, 2000, s. 3).

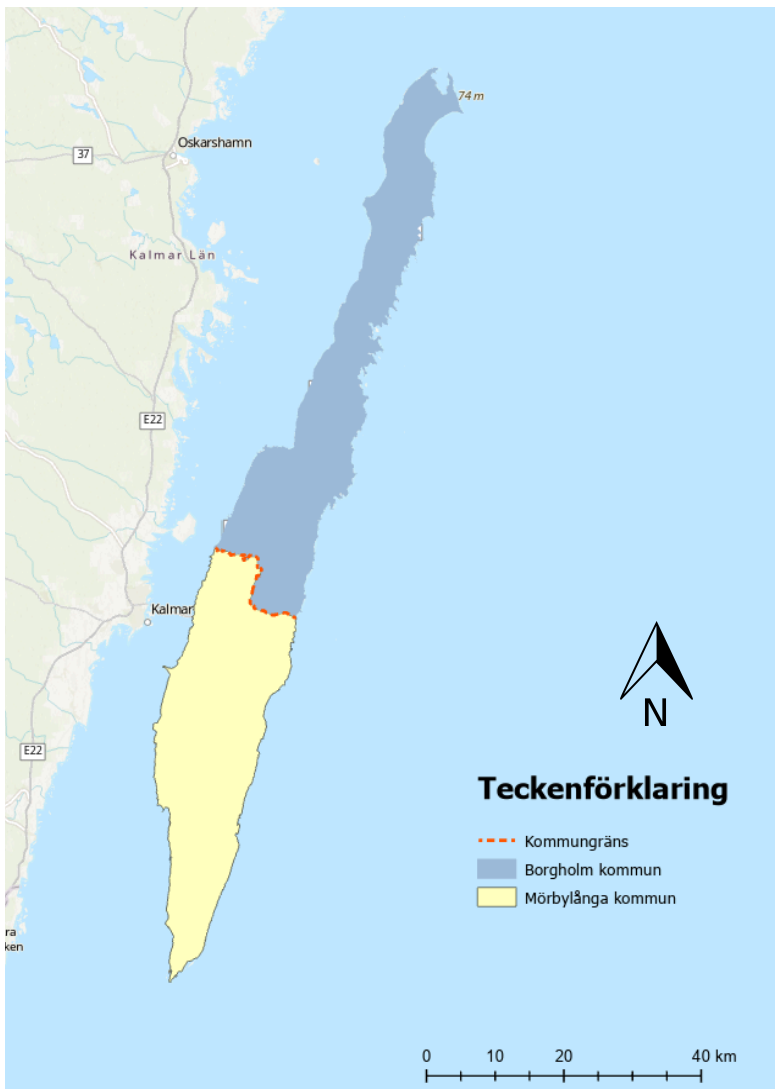
Världsarv definieras enligt det svenska unescorådet som “en plats, ort eller miljö som på ett unikt sätt vittnar om jordens och människans historia” (UNESCO, 2023).

3. Policy

3.1 Översiktsplaner

Öland består av två kommuner, Borgholms kommun på norra delen av ön och Mörbylånga kommun på södra delen, se figur 2. Översiktsplaner är ett politiskt dokument som förklarar hur kommunens fysiska miljö ska bevaras, utvecklas och användas.

För att förstå vilka typer av utmaningar som kommunerna handskas med är två mindre referat av kommunernas översiktsplaner gjorda nedan. Detta kommer att ge en inblick i vilka områden som kommunerna i olika omfattning arbetar med.

Figur 2. Karta som visar kommungränsen och de två öländska kommunerna, Borgholm i blått och Mörbylånga i gult. Översiktskartan latest © Lantmäteriet.

3.1.1 Borgholms kommun

Borgholms gällande översiktsplan antogs 2002 men det finns en ny översiktsplan under utarbetning och i gällande stund finns en samrådsversion tillgänglig på kommunens webbplats (Borgholm kommun, 2022).

Borgholm kommun (2022) inleder översiktsplanen med att de är en attraktiv kommun som lockar många människor. Stora mängder besökare och delårsboende flockas till ön under somrarna men det märks även genom att antalet som vill bosätta sig permanent i kommunen stiger. Borgholm kommun har fyra utvecklingsteman som tillsammans bildar en målbild för vad kommunen vill åstadkomma med sin översiktsplan. Målen är följande: attraktiva bostadsmiljöer, goda kommunikationer, starkt näringsliv samt hållbar vattenhantering.

Under rubriken "Värna vatten" tar Borgholms kommun (2022) upp vikten av att säkerställa en hållbar vattenhantering. "Genom skyddsområden, tillsyn och information kan grunda vattenkvaliteten skyddas långsiktigt" (Borgholm kommun, 2022, s. 19). Målet är att skapa vattenmiljöer i landskapet och en hållbar dagvattenhantering för att fånga upp vattnet innan det når Östersjön.

Som komplement till översiktsplanen har Borgholm kommun även gett SWECO uppdraget att arbeta fram en miljökonsekvensbeskrivning (SWECO, 2022). I miljökonsekvensbeskrivningen tar de upp riktlinjer för att exempelvis bevara det natur- och kulturhistoriska värdet hos områden i anslutning till bebyggelseutveckling. Kommunen innehåller många områden med höga natur-, kultur- och friluftsvärden vilket gör att bebyggelseutvecklingen i första hand sker i anslutning till prioriterade stråk och knutpunkter med befintlig bebyggelse för att undvika att exploatera dessa områden i den mån det går. "Med rätt kunskapsunderlag inför vidare detaljplaneprocess, finns förutsättningar för att hantera kulturmiljö och landskap i kommande detaljplaner med möjliga positiva konsekvenser som följd" (SWECO, 2022, s. 3).

För att locka besökare spelar kommunens besöksmål en viktig roll, skriver Borgholm (2022). "Att stärka och synliggöra dessa är grundläggande för kommunens utveckling, såväl under sommaren som under övriga delar av året" (Borgholm kommun, 2022, s. 23). Både bebyggelse och naturområden skapar viktiga besöksmål inom kommunen som exempelvis Borgholms slottsruin, och Långe Erik samt Byrums raukar och Neptuni åkrar.

I översiktsplanen för Borgholms kommun under kapitlet Turism (2022) tar kommunen upp utmaningar och möjligheter som påföljd av turismen. Turismen är en av Ölands största näringar tack vare det behagliga klimatet och öns status som besöksdestination. Öland har varit väldigt attraktivt för besökare sedan 1800-talet och speciellt sedan Ölandsbrons invigning 1972. Det är bland annat öns höga natur- och kulturvärden som lockar besökare och bidrar till välfärden med "både arbetstillfällen och bättre underlag för lokal handel" (Borgholm kommun, 2022, s. 124). Fortsättningsvis skriver kommunen att besöksnäringen har en nyckelroll för att ön ska kunna uppnå ekonomisk hållbarhet i framtiden och att det är viktigt att

främja ett "åretruntpfokus" för besöksnäringen som vidare kommer öka möjligheterna för investeringar på lokal nivå.

Under sommarhalvåret mångdubblas invånarantalet på ön vilket leder till stort tryck på öns infrastruktur. Borgholms kommun skriver i sin översiktsplan (2022) att utöver pressen på öns resurser och infrastruktur som besökarna skapar så ökar också betydelsen för öns unika värden. "Turismen blir på så sätt påverkad av, och påverkar, samhällsplaneringen och mark- och vattenanvändningen" (Borgholm kommun, 2022, s. 124). Borgholms kommun skriver att de inte är ensamma på ön med frågan om turism utan har ett väletablerat regionalt samarbete med Mörbylånga kommun. Borgholms kommun menar att detta i längden kommer gynna båda kommunerna och länet i helhet. Kommunen skriver också att de ska göra det enklare för personer med fritidshus att permanent flytta till ön genom att expandera det kommunala VA-nätverket samt erbjuda ökade byggrätter.

3.1.2 Mörbylånga kommun

Mörbylånga kommuns översiktsplan färdigställdes 2014 och antogs den 24 mars 2015. Översiktsplanen ger en grund för hur kommunen kommer att jobba med utvecklingen av turism och ta hand om de värden som kommunen har att erbjuda. Kommunen består främst av skyddad mark enligt Natura 2000, världsarv samt andra naturskyddade områden och fornlämningar.

Mörbylånga kommun (2014, b) jobbar aktivt med att bevara, utveckla och skydda de naturvärden som marken i kommunen erbjuder. I sin översiktsplan återfinns kartor som visar var i kommunen de skyddade markerna ligger. Dessa skyddade områden är uppdelade i olika kategorier; riksintresse kulturmiljövård, byggnadsminne, fornminne (boplats, gravfält, skeppsvrak mm), landskapsbildsskydd, världsarvet Södra Ölands odlingslandskap samt järnvägshistoria (delvis synlig järnvägsbank) (Mörbylånga kommun, 2014, s. 163 b). Inom översiktsplanen går Mörbylånga kommun tydligt igenom hur de jobbar för att skydda och bevara naturen samt hur de tar turismen i anspråk.

Ett exempel på hur de jobbar med skydd och bevarande är att båda kommunerna på ön samarbetar i frågor om naturskyddade områden då exempelvis Mittlandsskogen ligger på kommungränsen och är ett gemensamt riksintresse att skydda. "Ölandskommunerna har mycket att vinna på ett samarbete kring naturområdena och på att gynna det gemensamma växt- och djurlivet i mellersta Öland." (Mörbylånga kommun 2014, s. 175, b). Ett annat exempel på hur de jobbar för en hållbar turism är det gemensamma projektet kring cykelturism "Fyr till Fyr" som är ett pågående projekt för att på sikt skapa förutsättningar att kunna ta sig runt hela öland på cykel utan störning från biltrafik (Mörbylånga kommun 2014, s. 180, b).

Likt Borgholms kommun vill även Mörbylångas kommun (2014, c) jobba mer mot ett "åretrunt" fokus. Översiktsplanen beskriver bland annat att många mindre verksamheter endast är öppna under sommarhalvåret då besöksnäringen är som högst, men att satsningar på Öland spirar och skördefesten har till viss del förlängt besöksnäringen (Mörbylånga kommun, 2014, c). Kommunen jobbar vidare med mer nischade besöksgrupper då de ofta har en annan säsong än under de intensiva sommarveckorna. En av dessa grupper är exempelvis fågelskådning med fågelstationen i Ottenby som ett centralt besöksmål, dock inte begränsat till det (Mörbylånga kommun B, 2014). Det finns två större evenemang i kommunen: Skördefesten i september och Öland spirar i maj som även bidrar till detta "åretruntfokus", då de hjälper till att förlänga säsongen (Mörbylånga kommun, 2014, c). Betydande besöksmål för södra Öland och Mörbylånga kommun är bland annat Eketorps Borg med runt 30 000 besökare årligen samt radbyarna och konsthantverksskolan Capellagården (Mörbylånga kommun, 2014, b).

Mörbylånga kommun (2014, a) beskriver i sin översiktsplan hur man ska bygga och planera utifrån att skydda och bevara radbyarnas karaktär då radbyarna i kommunen omfattas av ett riksintresse för kulturmiljövård. Det är riktlinjer för att bygga likadant som bland annat innefattar kulör, material, skala och proportioner (Mörbylånga kommun 2014. 150-152, a).

De flesta delar i översiktsplanen visar hur kommunen planerar och jobbar med frågor kring kulturbevarande, skyddande av natur samt turism och understryker att detta är ett fokus för kommunens arbete.

4. Teori

Denna uppsats använder Landskapskonventionen som ett ramverk för att tydligt avgränsa och rama in skyddande och bevarande av landskap. Teorikapitlet kommer att undersöka olika teorier och strategier som används nationellt och internationellt för att skydda och bevara naturområden samt hållbart utveckla städer. Detta kapitel är därför uppdelat i olika delar som innefattar hållbar utveckling, hållbar turism samt internationella och konceptuella strategier. De olika delarna i kapitlet kommer att utvecklas i diskussionsdelen för att undersöka hur dessa strategier kan bidra till att utreda de utmaningar som kommunerna jobbar med.

Det är utifrån den tidigare nämnda definitionen av landskap under rubriken 2.1 Definitioner som denna uppsats kommer att tolka landskap. Landskapskonventionen som började gälla efter att ha ratificerats i Sverige år 2011 (Riksantikvarieämbetet, 2022) utgör en grund och ger riktlinjer för att kunna influera lagar. Konventionen är dessvärre i grunden inte ett lagverk. Konventionens struktur börjar med att först ta upp punkterna om hur landskap definieras samt hur varje land ska arbeta för att upprätthålla ett hälsosamt landskap. Efter de övergripande punkterna går konventionen djupare in på varje del.

I övrigt benämner konventionen (Council of Europe, 2000) begrepp såsom landskapspolitik, landskapskydd, landskapsförvaltning och landskapsplanering. Dessa begrepp beskriver kort hur myndigheter kan jobba för olika strategier, principer och riktlinjer kring hur man bör bevara, skydda och utöka de olika miljöerna med olika karaktärer och värden, grundat i ett hållbart framtidsänk. Konventionen nämner därmed också att målet “är att främja skydd, förvaltning och planering av landskap samt att organisera europeiskt samarbete i landskapsfrågor” (Council of Europe, 2000, s. 4).

Landskapskonventionen beskriver även tyngden av att ha välutbildade medarbetare inom landskapsområdet. Konventionen trycker på att främja utbildning av specialister inom landskapsbedömning och vidare utbildning inom landskapsplanering, förvaltning och skyddande samt politik till både offentliga och privata aktörer (Council of Europe, 2000, s. 12). De förklarar vidare att alla sektorer bör göra planer för landskapen baserat på befintliga resurser samt att de gränsöverskridande områdena bör planeras med samordnade program eller andra samarbeten (Council of Europe, 2000, s. 14). Landskapskonventionen förklarar tydligt att landskapen måste förbättras eller åtminstone inte försämrats (Council of Europe, 2000, s. 29).

Landskapskonventionen är ett viktigt verktyg att förhålla sig till när det kommer till landskap, detta styrks av flera olika artiklar och andra vetenskapliga texter som diskuterar konventionen. Michael Jones tar upp bland annat problematiken som kan skapas utifrån Landskapskonventionen i artikeln *Multiple interfaces of the*

European Landscape Convention i tidningen Norsk geografisk tidsskrift. Jones beskriver först hur landskapskonventionen finns till för att inte endast värdera landskap efter dess värden eller kultur utan att även värdera landskap efter hur det uppfattas av människor, alltså att alla landskap är viktiga (Jones et al. 2007). Vidare förklarar han att landskapskonventionen inte endast kan underlätta beskyddandet och planeringen av landskap utan även skapa utmaningar, han ger sex olika exempel på utmaningar som kan skapas av konventionen. Några av dessa exempel är att det kan vara svårt att göra skyddade landskap både ekonomiskt och ekologiskt hållbara, att det kan krävas antingen sponsring från företagsorgan eller statlig finansiering. Jones beskriver även vikten av att ha kunskap om att lagar och riktlinjer kan tolkas olika av alla som läser dem, vilket kan skapa utmaningar (Jones et al. 2007).

Vidare skriver Peter Howard i tidningen Norsk Geografisk tidsskrift att "insiders" eller en lokalbefolkning har en annan syn än experter på vad som borde kulturmärkas och vad som är värdefullt för samhället (Jones et al. 2007). "Insider-arv" (vad lokalbefolkningen menar borde kulturmärkas och skyddas) handlar mycket om immateriella arv, som exempel är alltså lokalbefolkningen mindre bekymrade över en kyrkas öde som byggnad än om en gudstjänst ordnings öde. Howard menar att nära besläktat med denna uppfattning av kulturarv är inte landskap endast ett estetiskt objekt för den visuella uppfattningen av landskap. Landskap, som konventionen säger, upplevs av människor på fler sätt än visuellt. Som konventionen ser på landskap, upphör landskap att bli ett element av kulturarv som ska bevaras och skyddas som natur och byggnader utan blir en spelplan där de andra kulturarven får samlas och samspela.

I artikeln *Landscape and Tourism: European Expert Views on an Intricate Relationship* (Terkenli et al. 2021) undersöks, analyseras och värderas relationen mellan begreppen "turism" och "landskap" genom en enkät. Enkäten besvaras av europeiska forskare med koppling till ämnet. Författarna berättar att det är under senare år, tillsammans med den dynamiska utvecklingen av studier om turism, som forskning kring landskap och dess påverkan av turism har blivit aktuellt. Landskap och turism är direkt beroende av varandra både genom att mycket turism är koncentrerat runt "sightseeing" men även genom själva definitionen av begreppet landskap, "ett område sådant som det uppfattas av människor" (Council of Europe, 2000, s. 3). "There can be no tourism without landscape, and no landscape without a viewer or observer" (Terkenli et al. 2021, s 2).

Författarna skriver att alla typer av landskap kan potentiellt upplevas intressant för en viss typ av besökare. Konsumtion, tjänster, aktiviteter och upplevelser är sånt som kan locka besökare till ett visst typ av landskap. Vissa typer av landskap i vissa delar av världen och vid vissa tidpunkter tenderar att dra in märkbart fler besökare än andra landskap. Detta beror ofta på att vissa typer av landskap har en unik eller speciell karaktär som uppskattas av besökarna.

4.1 Hållbar turism och utveckling

Denna del redovisar källor med koppling till hållbar utveckling och hållbar turism samt exempel på andra platser där utmaningarna kopplade till dessa begrepp uppnås.

4.1.1 Hållbar turism

Tillväxtverkets kunskapsbank för turism och besöksnäring (2023) skriver i sin artikel *Mot en hållbar utveckling* om deras mål inom fyra olika områden om hur man kan jobba för en hållbar utveckling inom turism. Artikeln delas upp i fyra områden, dessa är: hållbart *resande*, *sysselsättning*, *besöksnäring* samt *attraktiva platser*.

Hållbart resande innebär att alla behöver jobba för att utsläppen ska minska vid resande, allt från privatpersoner till näringslivet och politiken. De utsläpp som sker genom turism är något man tillsammans behöver jobba på för att minska samt utveckla klimatsmarta transportalternativ. Tillväxtverket (2023) tar vidare upp att detta kan förbättras genom att gå från fossila bränslen till hållbara och förnybara bränslen. Man måste även göra de hållbara transportsätten mer attraktiva för turisterna genom att exempelvis öka tillgängligheten och sänka priserna så att fler väljer dessa val.

Tillväxtverket (2023) tar vidare upp hur man behöver skapa möjligheter för *sysselsättning* genom olika arbetsmöjligheter och att attrahera fler högutbildade, då de kan hjälpa med utvecklingen genom nya kompetenser och ideér. Möjligheterna att få dit nya kompetenser samt att hålla kvar de anställda kommer i längden att bidra till en väl fungerande kompetensförsörjning enligt Tillväxtverket (2023).

Besöksnäringen som Tillväxtverket (2023) framhåller som ett av de fyra områdena för att skapa en hållbar turism består av flera delar. Dessa delar innefattar produkter, upplevelser, marknadsföring, besöksservice, utveckling av nya företag samt hur forskning och innovation kan bidra till hållbar utveckling inom besöksnäringen.

För området *attraktiva platser* framhåller Tillväxtverket slutligen hur resenärer med olika behov ska kunna besöka platserna samt vikten i att främja och skydda dessa olika typer av områden för att på bästa sätt sträva mot en mer hållbar turism. Tillväxtverket (2023) visar att områdena: hållbart resande, sysselsättning, besöksnäring samt attraktiva platser går hand i hand med varandra och de redogör för att många av delarna inte fungerar utan den andra men att det viktigaste inom turismen är besöksnäringen.

Josefin Disenhed Holm skriver i sitt examensarbete *Hållbar Turism* (2018) om den ökande turismindustrin och dess påverkan på miljön och samhället. Holm

skriver att begreppet hållbar turism är komplext då “det drivs av att många gemensamma faktorer ska samverka” (Holm, 2018, s.4). För att uppnå hållbar turism krävs det att långsiktig hållbarhet nås inom de sociala, ekonomiska och ekologiska delarna inom turismen.

Turismens utveckling har varit stor och turismindustrin är en av de största växande industrierna i dagsläget (Holm, 2018). Exempel på vad som har bidragit till att utvecklingen av turism har gynnats är transportmedel som flygplan, utvecklingen av media och informationsspridning samt en högre välfärd hos fler länder. Utvecklingen av turismindustrin bidrar dock med kraftigt negativa konsekvenser för miljön då resandet till turistdestinationer ökar samtidigt och medför skadliga utsläpp från icke-miljövänliga transportmedel såsom flyg och bil. Detta i sin tur lägger också påfrestningar på besöksdestinationer som använder sig av naturupplevelser för att locka in besökare. Det är ofta så att turismindustrin blir anklagad för att vara miljö- och kulturförstörande samt att det utvecklas och exploateras i fel områden, menar Holm. Eftersom turismen har möjlighet att skapa stora intäkter blir ofta utvecklingen av en turistdestination ifrågasatt då marknaden redan är stor och det kan ses som ett sätt att tjäna pengar snabbt. Emellertid, om utvecklingen sker med krav på bakomliggande forskning så kan en besöksdestination utvecklas långsiktigt hållbart. Trots att begreppet hållbar turism beskrivs som en långsiktig hållbar utveckling av social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet skriver Holm att turismen inte innefattar alla definitioner av en hållbar utveckling vilket gjort det svårt att implementera i verkligheten. Begreppet har sedan tidigare blivit kritiserat då det ansetts svårt att bevara naturen samtidigt som ekonomisk utveckling skett.

Enligt Holm (2018) så är de stora utmaningarna som turismen har är svårigheten för samverkan mellan de olika aktörerna inom turismindustrin och begränsningar inom turism som industri för att skapa en hållbar turism. En strategi för att öka hållbarhet inom turismsektorn som Holm tar upp är att informera turister om arbetet med hållbar utveckling. Att marknadsföra begreppet hållbar turism har gett stor framgång inom turismindustrin. Att informera turisterna om arbetet som sker på besöksdestinationerna vad gäller hållbar utveckling leder till att turisterna blir mer medvetna och ändrar sina mönster och beteenden.

4.1.2 Hållbar utveckling

”Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

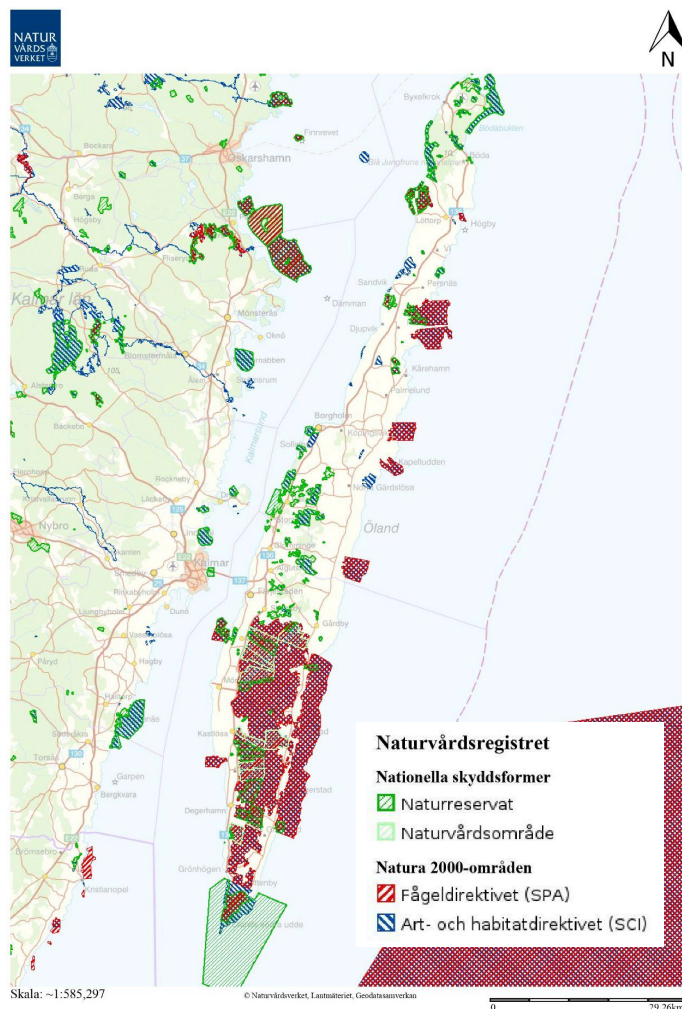
- Gro Harlem Brundtland, FN:s världskommission för miljö och utveckling, 1987”
(Naturvårdsverket, u.å.).

Agenda 2030 är en handlingsplan med 17 hållbarhetsmål samt 169 delmål som är uppsatta för att sätta upp mål mot en bättre framtida värld enligt Naturvårdsverket (u.å.). Hållbarhet utgörs av tre delar och Naturvårdsverket menar att man inte kan uppnå en permanent och stabil hållbarhet utan att ta hänsyn till dessa. Målen är:

miljömässig hållbarhet, ekonomisk hållbarhet och social hållbarhet. Dessa delar måste prioriteras i symbios med varandra och målen kan inte uppnås utan likgiltig framgång i alla Agenda 2030 de tre delarna. Vidare beskriver Naturvårdsverket att Sverige har mer detaljerade miljömål för att i så god utsträckning som möjligt kunna skydda och bevara miljöer för en god utveckling. Naturvårdsverket konstaterar att en större omställning behöver ske inom samhället för att målen ska kunna uppnås och för att kunna begränsa klimatförändringar, bland annat inom produktion och konsumtion.

Mål 8, 12 och 14 har tidigare lyfts fram i arbetet på grund av den starka kopplingen de har till ämnet turism. Vad gäller hållbar utveckling på Öland är det främst mål 6, 7 och 15 som är relevanta. "Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten" (Globala Målen, 2022, d); "ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla" (Globala Målen, 2022, e) samt "skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem" (Globala Målen, 2022, g) och biologisk mångfald är utmaningar som Öland arbetar med. Vattenbristen på senare år har visat att det krävs ett ordentligt och fungerande upphämnings- och saneringssystem för att se till att öns befolkning har tillgång till rent vatten. Lantbruket som är en av öns största näringar kräver även en ordentlig mängd vatten för att fungera. Den höga andelen av mark med kulturvärde på ön gör mål 15 till ett väldigt viktigt mål för Ölands kommuner att ta i beaktning. Särskilt i Mörbylånga kommun där södra Ölands odlingslandskap upptar majoriteten av kommunens areal.

I Sverige finns det olika former av skydd för naturområden, detta fungerar som en hållbar utveckling av dessa områden. Naturvårdsverket (2024) beskriver de olika typerna och nämner att naturreservat är den vanligaste formen av naturskydd och att dem striktaste är nationalpark och Natura 2000. Öland har en stor mängd av skyddad natur som Naturvårdsverket nämner, se figur 3. Miljöbalken är ett viktigt verktyg i frågor som rör skyddad natur och omfattar lagar och föreskrifter kring hur man ska skydda allt inom dessa områden, det vill säga både natur och djurliv. Naturvårdsverket skriver vidare att det inte endast är föreskrifterna och lagarna som skyddar dessa områden utan att det även sker viktiga och stora åtaganden av frivilliga naturvårdsinsatser.

Figur 3. Karta över nationella skyddsformer och Natura 2000 områdena på Öland. Naturvårdsregistret © Naturskyddsföreningen.

4.2 Internationella och nationella strategier

Denna del kommer redovisa internationella och nationella strategier. Dessa strategier kommer i diskussionsdelen att argumenteras för om de går att applicera som konceptuella strategier för att underlätta utmaningarna som de öländska kommunerna jobbar med.

Republique Francaise (u.å.) förklarar att Frankrikes nationalparker är lokalt drivna och styrs med hjälp av en vald styrelse. Nationalparkerna är utformade utifrån ett system av två olika zoner i form av ett kärnområde med lite striktare regler och en zon utanför detta som också är reglerad men inte lika strikt (Republique Francaise, u.å.). Kärnområdena är de områden där de har ett starkt skydd för

naturen och som omhändertar den mänskliga aktiviteten och utanför det primära kärnområdet finns ännu en skyddad zon. inom detta område kan projekt utföras för att upprätthålla det landskap som finns i området, såsom kulturella, historiska och naturliga landskapsarv (Republique Francaise, u.å.).

Att skydda, bevara och hållbart utveckla handlar inte alltid endast om naturområden utan kan även handla om städer. Ett exempel på städer som arbetar med miljömässigt hållbar utveckling är London som har en ny miljözon ULEZ - "Ultra low emissions zone". Denna miljözon sätter stränga regler kring bilar koldioxidutsläpp då vissa klasser av bilar som uppnår en viss utsläppsgräns behöver betala en miljöavgift (Greater London Authority, 2024). Londons miljözon expanderades den 29 augusti 2023 till att täcka hela London förklarar Greater London Authority (2024.). Miljözonen har bidragit till att många av londonbornas bilar nu antingen möter utsläppskraven eller att de har ändrat sina resvanor vilket har lett till att giftiga kvävedioxidföreningar minskat med nästan 50 %.

Londons "Ultra low emissions zone" handlar om att förbättra livskvaliteten i städerna och minska utsläppen. En likvärdig strategi i Sverige är införandet av vägtullar eller trängselskatt. Detta är ett exempel på hur man kan förbättra miljön i större städer och minska trängseln. Trafikverket (u.å.) beskriver att uttag av denna skatt i nuläget görs i Stockholm och Göteborg samt genom broavgifter över vissa broar, exempelvis Öresundsbron. Trafikverket förklarar att trängselskattens syfte är att förbättra miljön och framkomligheten i städerna samt att broavgifterna blir en infrastrukturskatt som kan finansiera nya infrastrukturprojekt.

5. Resultat

Denna del av uppsatsen kommer att visa resultaten från de intervjuer som genomförts på plats med yrkesverksamma personer inom kommunerna på Öland.

5.1 Intervjuer från yrkesaktiva inom kommunerna

Vi har kontaktat personer i båda Ölands kommuner för att få ett bredare perspektiv på öns utmaningar angående turism. Kontaktpersonerna har olika arbetstitlar och uppgifter vilket vidare bidrar till ett bredare perspektiv och kunskap inom arbetsområdena.

Kontaktpersonerna i Borgholms kommun har önskat att förbli anonyma och kommer därför att refereras till som kontaktperson 1 (yrkeserfarenhet inom planering) och kontaktperson 2 (yrkeserfarenhet inom näringslivet).

Från Mörbylånga kommun har vi fått möjligheten att träffa Emma Rydnér som arbetar som världsarvssamordnare och Kajsa Arnesson, före detta vice kommunalråd i kommunen

5.1.1 Borgholms kommun

Intervjun med de yrkesverksamma inom Borgholms kommun tog plats under dagtid den 7 februari 2024. Intervjun började med att kontaktpersonerna presenterade sig själva, vad deras jobb innefattar samt vilken utbildning de har. Uppsatsens syfte och frågeställningar presenterades sedan för att tydligt formulera vad intervjun kommer handla om. Kontaktperson 1 jobbar med planering och kontaktperson 2 jobbar med näringslivet inom kommunen.

Det första som diskuterades var vilken den främsta frågan och utmaning är som de arbetar med. Relaterat till turism är det den fysiska planeringen för bostäder som är största utmaningen men att som kommun, och bara indirekt kopplat till turism, har man stora utmaningar med kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken styrs inte direkt av kommunen utan av Kalmar länstrafik som är en del av Region Kalmar län, vilket gör det till en ännu större utmaning för Borgholms kommun att utveckla detta område. Intervjun präglas av många återkommande kommentarer om kollektivtrafiken på ön vilket visar hur stor denna utmaning är.

Båda kontaktpersonerna fortsätter beskriva utmaningarna de har med bostäder och även den åldrande befolkningen. Det hade enligt kontaktpersonerna varit väldigt positivt att få dit en befolkning av fler permanentboende. Men även att exempelvis de som har fritidshus på Öland skulle kunna folkbokföra sig på ön då de i så fall hade bidragit till ökade intäkter inom kommunen. Detta hade till viss

del underlättat förutsättningarna för att kunna lösa andra utmaningar som kommunen jobbar med idag.

**“Vi planerar för permanent boende, året runt boende, det där är ju liksom en flytande gräns där, vad är permanent och vad är fritidshus idag?”
(Kontaktperson 1, yrkeserfarenhet inom planering, 7 februari 2024)**

Kontaktpersonerna önskar med andra ord att få fler att bli permanentboende på ön, både genom att få dit nya invånare, men även att attrahera den yngre befolkningen som finns idag att stanna kvar. Vidare förklarar kontaktpersonerna att de jobbar mycket med att utveckla och bygga nya bostadsområden. Dessa bostadsområden är byggda som permanenta hus men kan även användas som fritidshus. De tar upp att det i vissa fall finns skillnader mellan fritidshus och permanentboende, men att det idag ställs högre krav på nybyggda hus, även fritidshus, vilket gör att skillnaderna ofta blir få. Kommunen planerar alltså främst för permanentboende och förklarar vidare att det även oftast går att bo permanent i de flesta nybyggda fritidshus då kraven på exempelvis avlopp är tillräckligt höga. Även om kommunen önskar att fler flyttar till Öland permanent uttrycker de att de självklart är jättetacksamma för att så många hus blir nyttjade, vare sig för permanentboende eller som fritidshus.

Intervjun fortsatte med diskussion kring var bostadsområdena planeras och vilka utmaningar och förutsättningar som Öland har för att kunna planera dessa områden. Eftersom Öland har stora områden som är skyddade av Natura 2000 i form av både habitat- och fågeldirektiv så utesluts många områden. Kontaktpersonerna visste inte utantill vilken mark som oftast exploateras när de anlägger nya bostadsområden, men förklarar att de utför många naturvärdesinventeringar och att man lägger stor vikt i dessa. Utöver naturvärdesinventeringar och andra analyser förklarar de att det ofta blir svåra avvägningar för vilket område som fungerar bäst och påverkar naturen minst. De nämner förtätning och att det är ett bra alternativ för att undgå att exploatera naturmark, de förklarar vidare att de försöker planera och arbeta mycket genom förtätning men att det ibland är svårt. Även om förtätning är svårt att lösa förklarar de att de jobbat med en förtätningsstrategi för att flytta ut industriområden till utkanten av tätorterna för att kunna använda marken mer centralt för bostäder. När de jobbar med detaljplaner för nya bostadsområden blir det dock som tidigare nämnts många och svåra avvägningar för att ta fram det bästa området.

“turism och besöksnäring är närvarande hela tiden” (Kontaktperson 1, yrkeserfarenhet inom planering, 7 februari 2024)

Vidare gick intervjuens inriktning in på mer av naturen och turismen på Öland. Kontaktpersonerna nämner att de känner till Landskapskonventionen men att deras policydokument och arbeten inte refererar till konventionen utan utgår från de globala målen samt Agenda 2030. Vidare förklarar kontaktpersonerna varför de upphävt strandskyddet i flera delar av kommunen. De beskriver att avsikten är att tillgängliggöra landskapet och att om kommunen bygger inom området där det tidigare varit strandskydd så gör man detta för att bidra till landskapet. De

förklarar hur man i dessa fall anlägger en ny väg eller att nya bostadsområden har vägen längst mot stranden för att fler ska kunna ta del av naturen och landskapet i området.

“Vi har ju jättemycket naturupplevelser ... Men jag tror att det handlar om att vi måste bli duktiga på att tala om” (Kontaktperson 2, yrkeserfarenhet inom näringslivet, 7 februari 2024)

Kontaktpersonerna beskriver att en av de större utmaningarna med naturturismen är kommunikationen och marknadsföringen. De har många välskötta naturområden som är väldigt vackra och värdefulla och de vill få dit nya besökare. De har ett mål om att utvidga turismen på norra Öland till naturturism då de ser en stor potential i detta. Kontaktperson 2 förklarar vidare att det inte endast är sommaren som är vacker på Öland utan att de andra månaderna utöver bad och sol säsongen erbjuder jättefina möjligheter till turism. Olika typer av naturupplevelser på flera månader av året är något som kommunen vill marknadsföra bättre.

“Det finns ju ett stort intresse i att säsongsförlänga” (Kontaktperson 2, yrkeserfarenhet inom näringslivet, 7 februari 2024)

Borgholms kommun förklarar att de vill säsongsförlänga besöksnäringen och att naturturism kan vara ett exempel på detta. De flesta turisterna kommer under några få veckor i mitten av sommaren och när de pratar om säsongsförlängning så förklarar de även att säsongsförlängningen eventuellt hade kunnat underlätta de mer intensiva veckorna i mitten av sommaren. Öland som året-runt destination är något kommunen jobbar för och kontaktperson 2 trycker mycket på att det som krävs är marknadsföring.

Den största utmaningen inom turismen som helhet förklarar intervjupersonerna är att få all grundläggande samhällsservice att fungera. Vatten och avlopp till fritidshusen samt sophanteringen är två exempel de tar upp. Sophanteringen är en väldigt stor utmaning när det kommer till förberedelser och planering då det kommer över 100 000 besökare där många har fritidshus och behöver slänga sitt skräp någonstans. Men turismen kan fluktuera i antal och datum vilket gör denna fråga svårlöst då det blir svårt att förbereda planering eftersom det även är så pass säsongbundet. Andra förberedelser som Borgholm utför för de intensiva sommarveckorna är att anställa säsongspersonal som kan bemanna gator i form av exempelvis parkeringsvakter och säsongspersonal som kan sköta de offentliga utemiljöerna. Kontaktpersonerna lyfter även utmaningarna att hitta boende till säsongspersonalen då hyror på bostäder ökar kraftigt under sommarmånaderna.

Turismen och den lokala befolkningen på ön är näst intill alla bilburna. Kontaktpersonerna berättar att det sätts in fler bussar under sommaren men att man oftast ändå behöver bil för att ta sig runt. Turismen under sommaren leder till att vissa bilvägar runt ön fylls av köer, kontaktpersonerna förklarar dock att de inte kan lägga en jättestor satsning på dessa bilvägar för att det under några veckor av året är lite knepigare att ta sig runt med bil när det i princip aldrig blir köer på de vägarna de andra delarna av året.

När kontaktpersonerna får frågan om samarbete mellan kommunerna svarar de att de har en gemensam vindkraftplan med Mörbylånga kommun samt att de har samarbeten kring vandrings- och cykelleder. Vidare förklarar de att det har samarbeten kring de naturområden som övergränsar båda kommunerna, exempelvis Mittlandsskogen. Utöver de samarbeten berättar de att många av de resterande samarbeten är mer personbundna mellan de som har liknande jobb i den andra kommunen och att de anser att de samarbeten de har idag funkar bra.

5.1.2 Mörbylånga kommun, Emma Rydnér, Världsarvssamordnare

Intervjun med Emma Rydnér, världsarvssamordnare för Södra Ölands odlingslandskap, på Mörbylånga kommun börjar med en promenad vid Möckelmossen morgonen den 8 februari 2024. Intervjun sätter igång direkt när Rydnér förklarar hur grinden man passerar vid Möckelmossen är självstängande. Grinden tillgängliggör alltså just denna promenad för funktionsnedsatta och äldre, men den är inte heller endast till för oss människor. Möckelmossen är dock inte endast tillgänglighetsanpassad med hjälp av grindarna utan även för att stigen ut till självaste Möckelmossen från parkeringen är grusad och har spänger över de områden där det blir våtmark.

Rydnér fortsätter att förklara att vid Möckelmossen och några få andra platser är det idag uppsatta besöksmätare som mäter rörelse vid grindarna. Detta för att kunna visa hur och när landskapet används som mest och för att kunna veta om några av de leder där mätarna finns är uppskattade av besökarna. På ett år kommer de cirka 40 000 passager, alltså omkring 20 000 besökare. Denna siffra är dock som tidigare nämnt endast från Möckelmossen, sen jobbar kommunen på att sätta ut stegar över de murar som omringar landskapet för att visa besökare att de är välkomna att gå in lite var de vill och upptäcka på egen hand.

“Just med att förlänga säsongen så skulle jag säga att vi är där, den dagen vi hade flest vandrare i våra leder förra året enligt våra mätningar och vi mäter på två andra platser, det var den 9e April.” (E. Rydnér, Världsarvssamordnare, 8 februari 2024)

Precis som Borgholms kommun jobbar Mörbylånga kommun med att försöka säsongsförlänga och att Öland ska bli en “året runt” destination. Året runt innebär dock inte endast säsongsförlängning utan även turism över vinterhalvåret. Rydnér förklarar att med hjälp av dessa mätare som satts upp vid ett fåtal platser kan de se att de redan lyckats med säsongsförlängning, i alla fall på våren. Runt påsk kommer det många besökare till flera platser runt Södra Ölands odlingslandskap, detta förklarar hon är på grund av alla vårblommor och att besökarna får ledigt under påsken och då kan ta sig till Öland. Rydnér berättar även att de tidigare utfört en Luciavandring på en del av Södra Ölands odlingslandskap som under sommaren är avstängd för att skydda fågelbiotoper i området. Denna vandring fick väldigt positiv feedback och det var fler som anmälde sig för den än vad de

kunde ta in, de fick därför anordna en till vandring lite senare för resterande besökare. Hon berättar vidare att vandringen hölls en kall och blöt morgon men att alla dök upp och förklarade att det visar på att intresset finns och att skyddandet och utvecklingen av Södra Ölands odlingslandskap är viktig. Vidare beskriver hon att Möckelmossens parkering brukar vara proppfull under vintern när det är en kall fin dag då många kommer dit för att åka skridskor. Att besöka Möckelmossen under vintern och att åka skridskor är det dock främst de permanenta boende som gör. Rydnér vill dock försöka trycka hårdare på hösten då även det är en väldigt fin årstid för naturturismen.

Det är inte endast säsongerna de jobbar med att utvidga utan även målgrupperna. Rydnér berättar att de jobbar på att göra en vandringsled för barn som kommer att ha statyer och figurer som barn kan följa. Detta är efter att Mörbylånga kommun märkt att den främsta ålders demografin är 65+ åringar och de vill utöka demografin till fler åldrar. Att utvidga till fler åldersgrupper kan också behöva en större satsning på marknadsföring. Rydnér berättar att den Svenska Turistföreningen har publicerat 14 olika signaturleder som är ett urval av vandringsleder som kännetecknar de karakteristiska för vardera landsdel där Öland nu är en av dessa vandringsleder. Detta är väldigt positivt för kommunen då det visar konkret på att landskapet på Öland är värt att satsa på.

Alvaret är en del av odlingslandskapet som blivit nyttjat i flera hundra år, Rydnér förklarar att många som besöker Alvaret och andra delar av Södra Ölands odlingslandskap tänker att det är ett naturligt och öppet landskap, men egentligen är det och har sedan långt tillbaka varit ett nyttjat landskap som människor och djur använt. De självstängande grindarna som finns vid några få ingångar till Alvaret är därför även till för djuren. Under sommaren går kor och betar för att upprätthålla landskapet, grindarna bidrar med säkerhet för att de kor som betar under sommaren inte kan ta sig ut. Rydnér förklarar hur murarna främst är till för att hålla djuren inne och till skillnad från andra länder där man bygger upp murar för att hindra folk att ta sig in så sätter de istället upp stegar för att folk ska känna sig välkomna. Vidare förklarar hon att de har behövt dra igång en typ av kampanj där de ställer ut broschyrer och sätter upp affischer vid vissa av platserna för att förklara "Kovett". Dessa innehåller information om korna som går och betar på Alvaret och sjömarkerna. Rydnér berättar att en del turister som kommit dit har tyckt att korna är lite läskiga och onödiga att ha där dom ska gå på deras promenader. Rydnér förklarar det som att gå tillbaka till noll och därför behöva förklara att Södra Ölands odlingslandskap är ett nyttjat landskap och att korna är viktiga för att skydda och fortsatt bruka landskapet. I dessa broschyrer förklaras detta och just vilket vett man ska ha om man stöter på en ko på exempelvis Alvaret; gå aldrig mellan ko och kalv, lämna gärna hunden hemma, stäng grindarna efter dig och så vidare.

“Vi styr ju vart folket går” (E. Rydnér, Världsarvssamordnare, 8 februari 2024)

När frågan kom upp om hur de skyddar Södra Ölands odlingslandskap och om de märker någon skillnad på naturen och landskapet efter mycket turism förklarar

Rydnér att landskapet ligger på en hård kalk slätt och att landskapet därför knappt påverkas. Vidare förklarar hon att med hjälp av de vandringsleder de satt ut så styr de även vart folket går och därför skyddar andra delar av odlingslandskapet som exempelvis har vissa biotopskydd som inte får störas under vissa säsonger. Södra Ölands odlingslandskap täcker större delen av södra ön och därför finns det många ställen som folk kan gå på.

Angående landskapskonventionen berättar Rydnér att hon inte personligen har jättebra koll men hon förklarar att länsstyrelsen antagligen har bäst koll på konventionen då de tar hand om den och liknande dokument. Istället beskriver hon att hon har bättre koll på Agenda 2030 och hållbarhetsmålen och att de jobbar främst utifrån dem på kommunen. Landskapskonventionen som tidigare nämnts förklarar skydd och bevarande av naturen. Rydnér berättar att kring världsarvet krävs det inga större skötsel insatser då landskapet sköts av sig självt och med hjälp av kor. De skötsel insatser de utför är rösning vilket innebär att kommunen har en arbetare som går ut i landskapet och bygger upp murar som ramlat eller gått sönder på något sätt.

“Landskapet sväljer ju så mycket folk, så när du väl ger dig ut så känner man ju ofta inte liksom att man möter någon” (E. Rydnér, Världsarvssamordnare, 8 februari 2024)

Rydnér upplever dock inte att landskapet eller vandringslederna blir för fyllda av folk, istället ser hon det endast som något positivt om man skulle träffa någon annan ute på sin vandring. Eftersom Öland är en stor avlång ö innebär det att mycket av turismen är bilburen. Detta är en negativ och ohållbar effekt av turism. Rydnér berättar vidare att även om man inte ser någon på sin vandring så kan ändå parkeringarna vara helt fyllda, både med turistbussar och personbilar. Vidare förklarar hon att parkeringen vid Möckelmossen som under intervjudagen var helt tom brukar kunna bli helt fylld vissa sommar- och vårdagar. Detta innebär positivt att folk uppskattar vandringsleden men det blir även ett problem då Alvaret är en del av världsarvet och utgår från Natura 2000 som riktlinjer kring hur man kan arbeta med platsen, detta gör det väldigt svårt att utvidga parkeringsplatser vid dessa mer populära områden.

“Det är väldigt sällan man väljer att åka hit och sen liksom släpper skräp” (E. Rydnér, Världsarvssamordnare, 8 februari 2024)

Turism kan bidra och påverka med olika effekter men nedskräpning är inget som märks eller har uppmärksammats på Alvaret och resterande delar av Södra Ölands odlingslandskap. Rydnér förklarar det som att de flesta tar med sig skräpet hem då det inte är utsatta soptunnor överallt.

Södra Ölands världsarv, Alvaret, sträcker sig endast över Mörbylånga kommun och därför har de två kommunerna inga samarbeten för Södra Ölands odlingslandskap. Rydnér berättar däremot att de har samarbeten kring vandringsleder och cykelvägar som ska sträcka sig runt hela Öland utan att störas

av biltrafiken. Vidare berättar hon om Mittlandet och att det sker samarbeten där men främst för att detta naturområde går in i båda kommunerna. Mörbylånga kommun har annars samarbeten med privata aktörer för att marknadsföra världsarvet, såsom företag som håller sommarkonserter, konstutställningar och andra typer av evenemang. Rydnér säger att de väldigt sällan tackar nej till evenemangen då det är möjligheter att få fler besökare och även marknadsföra de naturområden de har att erbjuda i kommunen.

Angående marknadsföringen berättar Rydnér att de ställer ut broschyrer från kommunen om både "Kovett" som tidigare nämnts men även om självaste landskapet och de olika vandringslederna. Hon berättar att dessa broschyrer går åt hela tiden och tar ofta slut, även om kommunen även har börjat lägga ut denna information online. Broschyerna ställs ut på olika ställen runt ön, bland annat i bibliotek, museer och vid parkeringarna och rastplatserna. Dessa broschyrer finns på svenska, engelska och tyska då det kommer en stor andel bilturism från Tyskland. Vidare förklarar hon hur privata turistorganisationer även marknadsför Öland och dess vackra landskap.

“Här finns en möjlighet att ta in en turistbuss, men på sommaren så står det nog tre” (E. Rydnér, Världsarvssamordnare, 8 februari 2024)

Rydnér berättar att om kommunen fått en stor klumpsumma pengar att få lägga på vad hon vill inom kommungränsen hade hon antagligen lagt det på en stor rastplats. De flesta parkeringar och rastplatser som finns runt om landskapet på södra Öland är för små och under vissa dagar varje år finns det knappt några parkeringsplatser lediga vilket innebär att besökare inte får tillgång till besöksområdet. Rydnér pratar genomgående i intervjun om att hon vill få ut folk i landskapet, att målet inte längre är att sätta upp ett stort infocenter eller ett stort hus där de kan ha utställningar om världsarvet utan istället försöka få ut folk i landskapet och uppleva det i första hand. Vidare förklarar hon att det finns vissa leder och naturområden som inte har parkeringsmöjligheter med vändplatser som kan ta turistbussar vilket gör att turistbussarna endast kan uppleva naturen på ett fåtal platser. En större rastplats med fler parkeringar hade gjort att turistbussar kan ta sig dit samt att fler besökare kan få uppleva naturområdena. Rydnér tar dock upp att det kan bli svårt att göra utföra även om man har budgeten för det eftersom 75% av södra Öland är skyddad natur i form av bland annat kulturarv och Natura 2000 vilket gör det nästintill omöjligt att exploatera marken. Att ha kollektivtrafik som kan nå ut till dessa platser hade kunnat vara en förutsättning för de utmaningar som finns kring att bygga fler parkeringsplatser men då landar problemet ännu en gång hos Kalmar länstrafik, en del av Region Kalmar län som tar hand om kollektivtrafiken.

“Man blir ofta en främmande fågel i de här kulturarvs perspektiven, eftersom det här är ett kulturlandskap” (E. Rydnér, Världsarvssamordnare, 8 februari 2024)

Rydnér förklarar att man ofta inte hittar ett tydligt sammanhang när det kommer till frågor kring kulturarv. De flesta tänker på exempelvis en gammal kyrka när det kommer till kulturarv, men istället är det ett helt landskap när det kommer till Södra Ölands odlingslandskap. Detta gör det ibland svårt att få igenom frågor inom politiken då alla inte alltid förstår vad de har att jobba med, därför är det vidare positivt att mätarna som nämndes i början finns på plats idag då de visar att det är uppskattat och viktigt att satsa på landskapet.

De utmaningarna som tar upp flest frågor och mest kraft i kommunen är vattenbristen och torkan som kan slå till under sommarhalvåret på Öland. Rydnér berättar att Mörbylånga kommun gjorde en stor satsning på ett nytt vattenverk som kan rena bräckt vatten från Kalmarsund samt rena processvatten från industrier. Detta vattenverk är till för att alla inom kommunen ska ha tillgång till kommunalt vatten, vattenverket gör att situationen med vattenbrist ser bättre ut, däremot kan torkan orsaka enorma problem ändå. Vidare berättar Rydnér att de som har pool eller liknande bassänger på ön fyller dem med vatten från Kalmarsund för att spara in på vattnet. Rydnér berättar även vidare att det behövs en större satsning på att restaurera våtmarkerna på ön både för djuren och för befolkningen. Hon förklarar att om våtmarkerna får en höjning av tio centimeter vatten så gör detta att hela grundvattnet ökar vilket gör att gräset är grönt längre och växter klarar sig generellt i några veckor till. Vidare förklarar hon att detta hade påverkat bönderna väldigt positivt då de hade gjort att kor och andra djur kan vara kvar på bete några veckor till vilket gör att bönderna inte behöver odla foder och skaffa vatten till djuren på bete under dessa veckor och därför sparat pengar och land där de istället skulle kunna odla annat. Att återställa våtmarkerna hade alltså varit en väldigt liten åtgärd som gav en väldigt stor effekt.

5.1.3 Mörbylångas kommun, Kajsa Arnesson, f.d. vice kommunalråd

Intervjun med Kajsa Arnesson hölls eftermiddagen den 7 februari 2024. Arnesson är före detta vice kommunalråd i Mörbylånga kommun och börjar intervjun med att gå igenom turismens historia på ön. Hon berättar att turismen historiskt sett har legat i ett kommunalförbund där båda kommunerna haft samma frågor att utgå ifrån och att de hanterat turismen utifrån dessa frågor. Vidare förklarar Arnesson att det idag ska bildas ett nytt turistföretag där styret kommer bestå av bland annat två politiker från Borgholms kommun, två från Mörbylånga kommun samt tre från näringslivet. De från Mörbylånga kommun är kommunalrådet och vice kommunalråd.

**“Det skiljer sig väldigt mycket på norra och södra Öland”
(K. Arnesson, 7 februari 2024)**

Arnesson förklarar hur den första turismen kom till norra delen av ön med färja och rörde sig norrut för att få mer ‘sol och bad semester’. Detta gjorde att befolkningen på norra delen av ön tidigare insåg att de kunde tjäna på att jobba

med turismen istället för mot den. Arnesson berättar hur de på norra delen av ön tidigt började låna ut deras stora hus under sommaren och istället själva sov i exempelvis källaren. Hon berättar att den tidiga turistvågen, den typiska 'sol och bad'-älskande turismen, kom med färjan och jobbade sig mer norrut på ön. Vidare förklarar hon att turismen på norra Öland blomstrade mycket mer och mycket tidigare.

“Så turism och lantbruket de är våra två största näringar på Öland och båda två behöver varandra, det är ju som en symbios”

(K. Arnesson, 7 februari 2024)

Arnesson går tidigt in på att de två största näringarna på ön, turismen och lantbruket, behöver varandra. Symbiosen uppstår då besökarna kommer till Öland och upplever naturen, denna natur, framförallt omkring Södra Ölands odlingslandskap, kräver lantbruket för att finnas kvar. Naturen i Södra Ölands odlingslandskap är sedan århundraden tillbaka ett brukat landskap, även idag går det kor under sommaren på odlingslandskapet för att upprätthålla naturen. Arnesson berättar vidare att båda dessa frågor tar upp stora delar av planeringen på kommunen men att den nya turism planeringen som nämnts tidigare kommer ta över frågorna inom detta så det blir mer av ett samarbete mellan båda kommunerna och en gemensam planering. Angående säsongsförlängning eller Öland som året runt destination förklarar Arnesson att det kan bli svårt att hålla upp samma service året runt då de flesta mindre företagare på ön oftast inte tar ledigt under sommaren eftersom det är då turisterna kommer utan att de tar ledigt efter den intensiva perioden.

Turismen börjar vid påsk och slutar vid skördefesten, berättar Arnesson. Vidare berättar hon att de tidigare lagt en satsning på bussar vid skördefesten för att testa om detta var någon lösning på de bilburna besökarna. Det var ingen stor satsning och verkade ha varit uppskattad men försvann sen bland annan planering och andra frågor. Vidare förklarar Arnesson att Mörbylånga har problem med busstrafiken. Hon berättar att till skillnad från Borgholms kommun har de haft flertal busslinjer som blivit inställda och att de knappt har några linjer på den sydöstra delen av ön vilket gör att både den lokala befolkningen och besökarna blir vidare mer bilberoende.

Arnesson berättar sedan att bland de permanent boende jobbar många på ön med jord- och lantbruk, sen finns det även många som jobbar i Kalmar istället för på ön. Detta innebär att för de permanent boende behöver de bil att ta sig till och från jobb. Arnesson förklarar vidare att det är just därför många bosätter sig i närhet till bron, exempelvis Färjestaden som Arnesson förklarar har blivit mer som en "sovstad".

“Det vi tidigare klarat att hämta med två gånger i veckan, det räckte inte med tre” (K. Arnesson, 7 februari 2024)

Arnesson förklarar att liksom Borgholms kommun har Mörbylånga haft svårt att planera för sophantering när de intensiva turistveckorna varit. Hon berättar dock att de använt detta som en mätningmetod för att se hur många besökare kommunen haft, inte något exakt antal men de kunde dra slutsatsen att de haft väldigt mycket turister förra sommaren i Mörbylånga.

Den största frågan de jobbar med på kommunen handlar däremot om vatten. Mörbylånga kommun har sedan några år tillbaka börjat arbetet med att alla ska kunna ha tillgång till kommunalt vatten. Efter flera somrar som drabbats av torka har Mörbylånga utvecklat och byggt ett nytt vattenverk. Arnesson förklarar att detta vattenverk pumpar upp vatten från borrhål i stranden för att sedan rena det bräckta vattnet från Kalmarsund. Vattenverket renar även processvatten från industrin. Detta vatten går sedan både till invånarna och besökare på Öland men också till industrierna och företagen. Kommunen jobbar ständigt med andra åtgärder för att spara på vattnet och utveckla lösningar till utmaningen, Arnesson berättar vidare att även lantbrukarna jobbar aktivt med detta. Vattenverket löser inte problemet men det kan vara en förutsättning för att underlätta det.

Angående naturskydd förklarar Arnesson att kommunen förhåller sig till de globala målen men att hon inte har genomgående koll på Landskapskonventionen. Vidare hänvisar Arnesson till Rydnér som eventuellt har djupare kunskaper kring naturskydd och världsarvet men förklarar kortfattat att nästan hela södra Öland är näst intill omöjlig att exploatera då det är naturskydd, exempelvis Natura 2000, överallt. Vidare förklarar Arnesson att det inte endast handlar om naturskydd utan även kulturhistoriska skydd och andra kulturarv som murar och någon ensam sten lite utspritt. Hon går in på att dessa skydd inte endast är för att skydda naturen utan även de olika djuren och vidare beskriver hon att de väldigt ofta behöver pausa olika arbeten med infrastrukturen för att det kan under vissa tider om året störa någon specifik djur biotop. Det ses som positivt att det blir skyddat men det kommer även med andra utmaningar då dessa typer av arbeten blir väldigt dyra när de behöver pausas i längre perioder.

Arnesson berättar att liksom Borgholms kommun planerar Mörbylånga för bostäder. Hon berättar att de permanentboende tycker det är väldigt tråkigt när ingenting händer, men att det samtidigt kommer många personer som motsätter sig de planer kommunen har. Eftersom Mörbylånga kommun har så omfattande områden medskyddad mark samt stora arealer av åkermark finns det väldigt få områden att bygga på, därför satsar kommunengärna på att förtäta eller att bygga lite mer på höjden på vissa områden. Att bygga på höjden fick dock väldigt mycket kritik utifrån risken att tappa den öländska karaktären och att karaktären försvinner. Arnesson förklarar att hon hade kunnat hålla med om detta om det handlade om många stora höghus, men de planer som kommunen hade var tvåvånings flerfamiljshus. Kommunen får även mycket kritik om arbetet med att förtäta då både permanentboende och besökare med fritidshus tycker att charmen med Öland är att man inte har allt för tätt avstånd till nästa granne. Den mark som oftast exploateras blir då jordbruksmark, vilket inte heller är positivt.

Arnesson tar upp översiktsplanen för Mörbylånga kommun och att de jobbat starkt med att bevara, skydda och utveckla naturområden och kommunen som helhet för turismen. Översiktsplanen börjar dock bli gammal och det ska nu börja arbeta med en ny översiktsplan. Arnesson tycker det är bra att översiktsplanen uppdateras, men hoppas att andemeningen som finns i dagens översiktsplan bevaras.

**“Samarbetar kommunerna hade vi fått mycket mer tyngd och bättre kraft”
(K. Arnesson, 7 februari 2024)**

Arnesson förklarar att det största problemet i dessa frågor idag är att de två kommunerna inte samarbetar. Hon beskriver det som att det bara kan bli bättre och att de båda kommunerna inte har något att förlora på att samarbeta utan kommer endast få nytta av det.

6. Diskussion

Här diskuteras informationen som har inhämtats från intervjuerna samt policydokument och litteratur i teorikapitlet. Vidare kommer frågeställningarna att diskuteras och sättas i relation till det insamlade materialet.

6.1 Utmaningar och möjligheter

Intervjuerna bidrog till ett tydliggörande av vilka utmaningar och möjligheter som kommunerna på ön ser framför sig. Säsongsförlängningen kan utifrån både intervjuer och policydokument anses som en möjlighet, men skulle eventuellt riskera att utvecklas till en utmaning. En säsongsförlängning skulle kunna bidra till en större stabilitet i kommunernas ekonomi. Samtidigt förklarar kommunerna att de har svårt att marknadsföra detta och anser att de måste bli bättre på att framföra vilka värden som finns att uppleva på Öland året om. Borgholm beskriver att säsongsförlängningen hade kunnat ge ytterligare förutsättningar för att sprida ut turismen och gjort de intensiva sommarveckorna lite lugnare. Risken är att en säsongsförlängning inte hade spridit ut turismen från de intensiva sommarveckorna. Istället hade de tillfört att besökare kommer tillbaka under fler perioder av året och även att nya målgrupper kommer under de andra perioderna. Säsongsförlängningen hade därför antagligen inte i sig löst planeringen runt de mer intensiva veckorna under sommaren.

Båda kommunerna kommunicerar att det finns få utmaningar i relation till turismen och kommunerna anser att de hade främst gynnats om fler besökare kommer till ön. Främsta utmaningen de har i relation till turismen är att få sanitetsfaktorerna att fungera, vilket främst innefattar sophantering. Den periodvisa befolkningsökningen på ön då besökare kommer under sommaren till allt från camping till besökare som har permanenta fritidshus innebär att soporna under sommaren mångdubblas. Denna utmaning är väldigt svår att planera inför eftersom det fluktuerar varje år och eventuellt vilken tid under sommaren då flest besökare kommer.

En annan utmaning för Öland är torka och vattenförsörjningen. Att denna fråga påverkar Mörbylånga kommun framgår från den insamlade informationen, medan den inte lyftes i intervjun med representanter från Borgholms kommun. Det har nyligen byggts ett nytt vattenverket i Mörbylånga kommun, vilket kommer bidra till att förebygga denna utmaning framöver. Vattenverket löser dock inte problemet helt, men kan gynna kommunen genom att de eventuellt kan hantera en större mängd besökare.

Den utmaning som är absolut störst för kommunerna är ekonomin och att den permanenta befolkningen på Öland är åldrande. Den yngre befolkningen måste ta

sig till Kalmar för att fortsatt studera på gymnasiet vilket gör att de redan vid den unga åldern flyttar från ön och ofta inte återvänder när de har studerat färdigt. Borgholm uttrycker önskan att de som har fritidshus på ön skulle folkbokföra sig därför att kommunen skulle kunna erhålla högre skatteintäkter, vilket hade gett dem den ekonomiska friheten att lösa andra utmaningar.

Enligt Mörbylånga kommun erbjuder naturområdena endast möjligheter. Som tidigare nämnts är världsarvet ett brukat landskap som inte kräver mycket skötsel från kommunens sida. Detta innebär att en satsning på Södra Ölands odlingslandskap och marknadsföring kring det hade bidragit till fler besökare och en högre besöksnäring utan att kommunen behöver lägga finansiering på att upprätthålla det. Mänsklig aktivitet påverkar inte landskapet i och med den hårda kalkgrunden och som Rydnér förklarade. Därtill är det ovanligt att besökare skräpar ner, vilket även detta innebär fortsatt låga skötselinsatser.

6.2 Teori och konceptuella strategier

De olika strategierna som togs upp i teorin utgör tillvägagångssätt för att upprätthålla en hållbar utveckling i både stadslandskap och naturlandskap nationellt samt internationellt. Dessa teorier kan diskuteras om de skulle kunna användas eller tillämpas till Öland för att hållbart utveckla deras naturområden samt turismen som kommer till ön.

Landskapskonventionen har präglat denna uppsats som ett ramverktyg. Både Borgholm och Mörbylånga förklarar att de inte har jobbat utifrån landskapskonventionen, men berättar att många delar av deras arbeten tar stöd och resonerar kring Agenda 2030 och de globala målen. Utifrån Mörbylånga kommuns översiktsplan samt intervjuerna med de yrkesverksamma i kommunen blir det tydligt deras jobb anknyter i det som Landskapskonventionen diskuterar i form av att bevara och skydda naturen. Mörbylångas kommun visar både genom de riktlinjer de har kring skydd och bevarande av landskapet att de följer Landskapskonventionen, även om detta görs omedvetet. Vidare följer de även riktlinjerna i konventionen om främjandet kring arbetskraft och utbildning av specialister inom naturområden. Ett exempel på detta är Emma Rydnér som är världsarvssamordnare och specialist inom området. Borgholms kommun jobbar inte med de globala målen och Agenda 2030 under samma principer, då de har olika fokus i kommunerna. Detta gör att deras arbete inte knyter an lika väl med det som står i Landskapskonventionen. Borgholms kommun fokuserar mer på att utveckla och anlägga bostadsområden. De argumenterar för att tillgängligheten ökar när dessa byggs, vilket bidrar till att fler kan ta del av naturen i anslutning till de områden som planeras, dock påverkar det självklart naturen ändå. Vidare förklarar Borgholm att de utför naturvärdesinventering och liknande analyser på den mark de exploaterar i sina projekt. Detta gör att de krävs avvägningar och de beskriver det som att de behöver välja område utefter det som påverkar naturen minst negativt.

Utifrån intervjuerna kan man utreda att några av de utmaningar som Jones tog upp syns idag på Öland. Borgholms kommun beskriver exempelvis hur naturvärdesinventeringar utförs och är ett viktigt verktyg när ny mark tas i anspråk, men som Jones förklarar så finns det fler sätt att värdesätta natur och landskap och många perspektiv att ta i beaktning. Vidare kan man även se problem som Rydnér förklarar, att i politiska sammanhang behöver man ta stöd av statistiken på hur många besökare som kommer för att få en större ekonomisk budget till landskapet. Detta kopplar till Jones beskrivning av att man måste hitta sätt att skapa både ekonomisk och ekologisk hållbarhet. Rydnér jobbar alltså för detta, att få ett större sammanhang i politiken och kunna eventuellt få stöd och finansiering från staten.

Howards förklaring av "insiders" menar att immateriella kulturarv ofta väger mer för lokalbefolkningen än de materiella. Eftersom stora delar av ön redan är skyddade av kulturarv eller liknande skyddsformer har kommunerna svårigheter att exploatera. Dock hade argumentet som Howard lyfter kunnat underlätta i frågor om ny exploatering, såsom nybygge, att bidra med är en förståelse för inte endast det materiella utan även de man kanske inte kan se och att då skyddandet av kulturen på ön är viktigare. Howard beskriver även problematiken med kulturarv på det sättet att restriktionerna av reglerna och lagarna kan bli för starka och att man tolkar det kulturmärkta landskapet som som nått man inte får röra. Alvaret på Öland kan ses som ett exempel på detta, vilket Mörbylånga kommun jobbar för att utbilda folk till. Landskapet är brukat och behöver aktivitet för att upprätthålla den kultur de skyddar. Människor och djur måste röra sig i området och enligt Howard är det precis det landskapet är till för.

I artikeln *Landscape and Tourism: European Expert Views on an Intricate Relationship* förklaras kopplingen mellan turism och landskap som direkt beroende av varandra. Detta förklarar Terkenli och medförfattarna genom att skriva: "there can be no tourism without landscape, and no landscape without a viewer or observer". I Ölands fall är mycket av turism upplevelserna som ön erbjuder just "sightseeing" och natur inriktat vilket gör kopplingen mellan turismen och landskapet väldigt tydligt på ön. Öland har också landskap som är unika exempelvis Alvaret och är dessutom väldigt säsongsb beroende då många av upplevelserna endast erbjuds under sommarhalvåret vilket gör att fler målgrupper är intresserade av vad ön har att erbjuda.

Utifrån Tillväxtverkets förklaring av hållbar turism krävs det sysselsättning inom kommunen, möjlighet till hållbart resande, en god besöksnäring samt attraktiva platser. I intervjuerna och policydokumenten tydliggörs det att Öland har en god besöksnäring under sommaren och att man jobbar för att få denna besöksnäring att sträcka sig till flera månader av året. Vidare blir det tydligt att Öland är ett kulturlandskap och därför har många attraktiva platser att besöka, såsom Södra Ölands odlingslandskap, andra naturområden, badplatser, radbyar och historiska byggnader, exempelvis Borgholms slottsruin. Borgholms kommun lyfte utmaning med att det är ont om bostäder som inte blir för dyra på sommaren för säsongspersonal till turistnäringen. Det finns alltså sysselsättning under sommaren

inom turismen, däremot inte under vinterhalvåret då besöksnäringen sjunker. Enligt Tillväxtverket krävs det möjligheter att kunna resa hållbart för att bli en hållbar turistort, vilket Öland har svårt att uppnå då både lokalbefolkningen och besökare kräver bil för att ta sig runt ön. Däremot jobbar kommunerna med att utveckla och bygga cykelnätverk vilket kan vara en bidragande faktor i att kunna resa hållbart. Det kan dock krävas att kollektivtrafiken, som idag är väldigt begränsad, utvecklas. Ett alternativ kunde vara att införa utökade möjligheter till kollektivtrafik under högsäsong i. Men som både Borgholm och Mörbylånga förklarar så är det Kalmar Länstrafik, en del av Region Kalmar län som håller i den frågan vilket gör det svårt för kommunerna att påverka.

Josefin Disenhed Holms examensarbete beskriver precis som tillväxtverket att man behöver flera samspelande delar för att uppnå hållbar turism. Enligt hennes arbete krävs det långsiktig hållbarhet inom de ekonomiska, sociala och ekologiska delarna av turismen för att den ska bli hållbar. Hon beskriver vad som bidragit till turismen, exempelvis transportmedel och som tillväxtverket beskriver hon också att det i dag krävs hållbara transportalternativ för att få en fungerande hållbar turism. Vidare beskriver hon hur användningen och marknadsföring med begreppet *hållbar turism* har gett stor framgång inom turismindustrin, detta är något Öland hade kunnat jobba för. Att bli en mer hållbar besöksdestination och därför långsiktigt både öka den ekologiska och ekonomiska hållbarheten.

Hållbar utveckling ramas in i Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmål som båda kommunerna jobbar utefter. Utifrån översiktsplanerna och intervjuerna uppmärksammas det att Mörbylånga kommun jobbar lite tydligare efter det globala målet om ekosystem och biologisk mångfald då de har ett större fokus på naturen. Att kommunerna lagt olika betoning på detta globala mål kan, som tidigare nämndes under rubriken 2.2 Felkällor, bero på att de kontaktpersoner som deltog i de olika intervjuerna är yrkesverksamma inom olika områden och har därför olika kompetenser. Vidare blev detta globala mål tyngre betonat av Mörbylånga då en omfattande andel av ytan på södra Öland är ett världsarv vilket gör att de tydligare behöver följa riktlinjer och andra regler kring naturlandskapet. Kring målet om rent vatten är även Mörbylånga kommun i framkant eftersom det nyanlagda vattenverket bidrar till ett hållbart bruk då de återanvänder processvatten och renar bräckt vatten. Detta bidrar till att alla i kommunen har möjligheten att få rent kommunalt vatten. Att de byggt detta vattenverk innebär också att de förbereder för varma och torra perioder i en större utsträckning än tidigare, samt att kommunen inte behöver uppmuntra besökarna i lika stor utsträckning att ta vara på vattnet. Borgholms kommun diskuterar också detta mål, men mer riktat mot sanitetsfrågor i form av sophantering och inte specifikt vattenförsörjningen. Ytterligare ett exempel av de globala målen är det sjunde globala målet, hållbar energi för alla, där kommunerna berättade att de har en gemensam vindkraftplan vilket innebär att de planerar för detta globala mål gemensamt. Den information som är insamlad i policydokumenten samt från intervjuerna är inriktad mot natur, landskap och turism vilket innebär att även de globala målen är inriktade utefter dessa mål. Kommunerna kan alltså ha vidare information samt planering om de andra målen som inte diskuteras i denna uppsats.

Ölands naturområden faller under många olika typer av skydd. Detta innebär olika riktlinjer för varje naturområde. Det kan vara bra att ha olika riktlinjer och principer men det kan även bli en utmaning då man behöver ha kunskap om många olika typer av skydd. Strategin för Frankrikes nationalparker har däremot liknande riktlinjer i flera olika nationalparker. Strategin de använder är byggd på olika zoner med olika riktlinjer för vardera zon. Att anpassa en sådan strategi till Öland hade kunnat underlätta de utmaningar de har gällande vad man får och inte får göra i varje område. Denna strategi hade dock även kunnat bli en större utmaning än möjlighet då Öland inte endast har regler och riktlinjer kring naturområden utan även kulturarv i form av fornlämningar och byggnader. Detta kommer att diskuteras i delkapitlet 6.3.3 Framtida konceptuella strategier för hållbar turism och hållbara naturområden.

Londons “Ultra low emissions zone” eller “ULEZ” liknar de trängselskatter som finns i Stockholm och Göteborg, men är ännu striktare. Trängselskatt och Londons “ULEZ” har tillkommit för att minska koldioxidutsläppen i städerna samt minska trängseln med bilar för att städerna ska bli mer hållbara. Ölands befolkning och turism är bilberoende och om man vill ändra på detta för att gå mot en mer hållbar framtid och turism så kan dessa strategier vara en konceptuell lösning. Alltså krävs det antagligen mer än en välfungerande kollektivtrafik för att få lokalbefolkningen samt besökarna att välja bort bilen. Människors vanor och bekvämlighet är svår att ändra på. Om Öland hade anpassat dessa strategier hade de kunnat ta tull över bron eller införa en lågemissions zon över hela eller delar av ön. Detta hade kunnat bidra till minskade koldioxidutsläpp genom att folk skulle välja bort bilen för kortare resor för att spara på kostnader. Det skulle även bidra till ökade ekonomiska intäkter för kommunen som kan bidra till en större budget som de kan tillämpa till andra utmaningar samt vidareutveckla öns naturområden och turism.

6.3 Slutsatser

Detta delkapitel kommer diskutera och besvara frågeställningarna.

6.3.1 Hållbar turism, skydd och bevarande av landskap på Öland

Denna underrubrik kommer att diskutera den första frågeställningen. Utifrån den information, de teorier och de strategier som presenterats tidigare i uppsatsen tydliggörs det att det skiljer sig mellan kommunerna avseende hur de resonerar

och planerar angående naturen och turismen. Öns landskap och dess förutsättningar gör att Mörbylånga kommun på södra Öland måste ta naturen i större anspråk än vad Borgholm behöver. Södra Öland består till främsta delen av världsarvet, Södra Ölands odlingslandskap, medan norra Öland inte har världsarvsklassad natur. Detta innebär att Borgholm inte planerar och diskuterar varken i intervjuer eller översiktsplan lika mycket om naturen som Mörbylånga gör.

Som Emma Rydnér berättade så finns det få direkta konsekvenser av turismen i naturen på södra Öland. Dock redovisar Holm i sitt examensarbete att inte alla definitioner av hållbarhet inte nås upp i turism och att den ekologisk hållbarheten inte går hand i hand med den ekonomiska. Tillväxten av ekonomin som turismen bidrar med för besöksdestinationer drabbar naturen indirekt genom exempelvis utsläpp av transportmedel. Turismen på Öland inkvarterar i många olika former, de som har permanenta fritidshus, de som besöker och bor på hotell samt husbilsturismen. Alla dessa typer av turism är i princip helt bilberoende när de besöker Öland. Detta kan påverka klimatet men har idag ingen direkt påverkan på naturen. För att uppnå en högre grad ekologisk hållbarhet behövs ett hållbart kollektivtrafiksystem som alternativ till bilen på ön. En annan strategi för att öka ekologisk hållbarhet vore att ta vara på den ekonomiska vinsten som turismen drar in och investera den i projekt och aktörer som arbetar med definitionen ekologisk hållbarhet på ön.

Södra Ölands odlingslandskap är som tidigare nämnt ett brukat landskap och ligger på en hård kalkgrund vilket gör att turism i sig inte tär något på landskapet. Mörbylånga kommun vill även få ut fler i landskapet vilket vidare visar på att turismen idag inte har någon direkt negativ påverkan på naturen. Det är även väldigt sällan man hittar skräp ute i naturen på Öland, även om vandringslederna inte alltid har soptunnor utplacerade. Besökarna visar å ena sidan idag en förståelse för att man inte ska skräpa ned. Detta kan även bli osäkert om de, som de säger att de önskar, hade utvidgat besöksgruppen till olika åldrar och målgrupper då besökarna idag är av en äldre demografi.

Vad det gäller kultur- och naturarv så har Öland en stor och varierad skyddad mark och natur. Detta i sig är positivt då natur med höga naturvärden och kulturvärden undviks vid ny exploatering. Som Howard påpekar är dialogen med "insiders" eller lokalbefolkningen väldigt viktig för att förstå hur synen på vad som borde kulturmärkas skiljer sig mellan en "insider" och en expert med akademisk bakgrund. De immateriella kulturarven som lokalbefolkningen ofta anser väger tyngre hade då på så sätt kunnat hjälpa en kommun att undvika ta mark med högt naturvärde i anspråk för att ta del av de förmåner som natur med höga naturvärden har och uppnå en högre grad ekologisk hållbarhet.

Som tidigare presenterats i uppsatsen har fokus kring naturområdena landat tyngre i Mörbylånga kommun. Eftersom uppsatsen formats av intervjuerna så har informationen om de olika frågorna haft olika vikt. Dock redovisar Borgholms kommun i sin miljökonsekvensbeskrivning att de har en god kompetens när det

gäller natur- och kulturvård. Båda kommunerna hade vunnit på fler samarbeten kring naturområden och bebyggelse då de har höga kunskaper och kompetenser i de olika områdena.

6.3.2 Kommunens roll

Bland utmaningarna och möjligheterna för skydd och bevarande av natur har, som tidigare nämnts, Mörbylånga mer erfarenhet och kunskap. Detta är på grund av att kommunen till största del består av skyddade naturområden vilket innebär att de måste lägga upp strategier för att bevara och skydda samt följa de riktlinjer som redan finns. Rydnér förklarade att de gärna vill att fler kommer och besöker naturområdena. Hon förklarade även vidare att de styr vart folket går i form av vandringsleder, rastplatser och parkeringar. Mörbylånga har även satt ut flertalet stegar över murarna längs Södra Ölands odlingslandskap för att bjuda in besökare att gå var de vill men det blir oftast att besökarna väljer de planerade leder som finns. Detta kan argumentera för att kommunens roll i skyddandet och bevarandet av naturen är att leda folk vart de går vilket även ger dem tydligare områden att sköta lite extra inom Södra Ölands odlingslandskap. Rydnér förklarade att de skötselinsatser de har i princip endast består av att bygga upp murar som vält omkull, detta är dock oftast inte på grund av turismen eller mänskliga faktorer utan är mer en bieffekt av korna som betar i området under sommaren.

Att skydda och bevara landskapet är inte en lika stor påfrestning för Borgholms kommun då den norra delen av ön inte har ett världsarvsområde. Till skillnad från Mörbylånga kommun så fick vi inte reda på så mycket om hur de sköter och planerar kring kommunens naturområden. Den information som blev tydlig var att de gör noggranna avvägningar när de planerar bostäder inom kommunen för att i så stor mån som möjligt skydda naturen. Borgholm har även större fokus på att bygga bostäder, främst för permanent boende men som folk även kan använda som fritidshus vilket också är avgörande i relation till turism.

Under intervjuerna förklarade kommunerna även att sophantering är en stor fråga de måste lösa varje sommar då de inte vet exakt hur många som kommer varje sommar samt under vilken tid av sommaren. Kommunerna behöver alltså varje sommar planera hur sophämtning och hantering ska funka och hur ofta samt hur många som behöver åka ut och hämta soporna utefter behov.

Båda kommunerna har även en stor roll i att utöva det faktum att man inte endast ska se landskapet utifrån det materiella. De kan bidra till och ta hjälp från lokalbefolkningen om de låter deras röster höras. Landskapet behöver därför inte endast skyddas utifrån något materiellt som exempelvis en gammal kyrka eller unik natur utan kan även skyddas utifrån andra principer, såsom kulturella upplevelser.

Vidare behöver båda kommunerna säkerställa att det varje år finns vatten till både lantbruk, lokalbefolkning och besökare. Borgholms kommun uttryckte inte detta som något specifikt problem. Mörbylånga kommun har däremot haft större

utmaningar med detta och därför byggt ett nytt vattenverk som underlättar vid en eventuell framtida torka, för att förbereda sig för de värmeperioder som inträffat tidigare år, men kan dock inte ses som en lösning.

Till sist vill båda kommunerna marknadsföra sig bättre vilket kan hjälpa till att utöka turismen samt för att visa vad Öland har att erbjuda, vilket kan underlätta när besökare kommer dit. Mörbylångas kommun tackar exempelvis ja till många evenemang då de bara ser evenemang och event som något positivt över att de får fler besökare och en ny uppskattning av landskapet på ön.

6.3.3 Framtida konceptuella strategier för hållbar turism och hållbara naturområden

Denna underrubrik kommer att diskutera den tredje frågeställningen om hur kommunerna kan jobba med att hållbart utveckla turismen och naturområdena. Borgholms- och Mörbylångas kommun har båda problem med att kommunernas skatteintäkter är låga. Detta påverkar vidare alla utmaningar och även möjligheter som kommunerna har. Borgholm uttryckte att de behöver att fler och gärna yngre generationer flyttar till ön eller att de med fritidshus folkbokför sig där, då befolkningen idag minskar. Detta är en svår strategi att lägga upp och även ett svårt mål att nå.

De som både bor på och besöker ön är bilberoende vilket kan vara en bidragande faktor till att yngre generationer flyttar från Öland idag. En välfungerande kollektivtrafik eller en annan strategi för att folk ska vilja skriva sig på ön kan därför vara väsentlig. En strategi som andra städer tagit sig an för att minska bilismen men även öka inkomster är genom trängselskatt eller lågemissionszoner. Om Öland hypotetiskt sett skulle applicera och anpassa dessa strategier hade de kunnat både eventuellt minska bilismen men även uppmuntra delårsboende att folkbokföra sig på ön.

Om man ser på Öresundsbron till exempel så debiteras en tull för resenärer som tar sig över bron. Ett liknande system hade kunnat införas över Ölandsbron. Om kommunerna på ön skulle sätta upp ett system för detta hade de kunnat sätta upp kameror över bron som tar en avgift för att åka till ön. Eftersom många i kommunerna på ön jobbar i Kalmar och behöver pendla dit dagligen så kan man som folkbokförd på ön slippa att betala denna tullavgift vilket även kan leda till att de med fritidshus väljer att folkbokföra sig på ön. Detta är i teorin ett koncept som gör att Ölands kommuner får en ökad budget, antingen genom skatten från folkbokförda eller avgifterna från tullen på bron. Detta kan vidare diskuteras till att ha fluktuerande priser som exempelvis trängselskatten i Stockholm och Göteborg har. Om detta appliceras och tillämpas till Öland hade de utefter olika säsonger kunnat bestämma priser vilket gör det dyrare att ta sig till ön under högsäsong och billigare under lågsäsong.

Vidare hade detta eventuellt kunnat bidra till målet om säsongsförlängning eller Öland som året runt destination då de uppmuntrar besökare att ta sig dit under lågsäsong när avgifterna är billigare. Dessa strategier hade inte endast gynnat Öland i att öka inkomsterna för kommunerna utan även uppmuntra till mer hållbart resande i att vissa besökare väljer bort bilen. En risk är dock att vissa besökare skulle välja en annan destination om denna avgift skulle vara för hög.

En strategi för en hållbar utveckling kring naturområden skulle kunna vara Frankrikes nationalparks riktlinjer. Idag planeras, skyddas och bevaras de naturområden och kulturarv inom kommunerna genom många olika riktlinjer och mål. Frankrikes nationalparker jobbar utifrån principen av kärnområden vilket anpassar deras naturområden till att reglerna och riktlinjerna förhåller sig till olika zoner. Att anpassa detta på Öland hade kunnat vara en strategi för att samla de olika riktlinjerna från Natura 2000, nationalparker och naturreservat till en sammanhängande riktlinje. Det hade eventuellt kunnat bidra till en mer sammanhängande andemening i skötseln samt nybygge som eventuellt planeras i anslutning till dessa områden. Det som kan bli en utmaning med denna strategi är att som Arnesson berättade så är det inte endast naturområdena som är skyddade idag. Andra mer utspridda kulturarv på andra platser är även skyddade av andra riktlinjer vilket gör att om de ska med i de skyddade zonerna kommer Öland tillslut bli ett helt sammanhängande kärnområde. Kommunerna kommer inte att på så sätt kunna utveckla nya bostadsområden någonstans. Detta i sig kan ses som något positivt för naturen och klimatet på ön, men det hindrar kommunen från att växa både ekonomiskt och befolkningsmässigt.

Att implementera landskapskonventionen som ett verktyg för tydligare utveckling inom naturområdena kan vidare bidra till kommunernas förståelse och planering kring naturområdena. Kommunerna jobbar idag utifrån de riktlinjer som finns för de olika naturområdena och även utefter Agenda 2030 samt de globala målen. Detta ger dem en etablerad strategi idag men inte samma grund för hur de ska utveckla områdena framöver. Landskapskonventionen hade kunnat bidra till kunskap kring utvecklingen av dessa områden, exempelvis genom att meddela vikten att ha välutbildade medarbetare. Konventionen hade även underlättat och gett tyngd i politiken så att de välutbildade medarbetarna inte blir, såsom Rydnér beskrev det, "en främmande fågel" i de sammanhangen. Det hade även gett tyngd i frågorna kring samarbeten då konventionen tar upp vikten av samordnade program eller andra samarbeten vid planering av gränsöverskridande områden. Det handlar inte huvudsakligen om att konventionen kan ge dem tydliga planer kring utvecklingen utan mer att ge kommunerna och de utbildade inom detta område en viktig roll i de politiska sammanhang samt en grund för att få igenom de frågor de jobbar med. Öland som turistdestination gör det vidare relevant att implementera konventionen då principerna i konventionen kan utveckla turismen hållbart vilket kommer gynna både besökare och lokala samhällen.

Att vidare även kunna marknadsföra Öland som en hållbar turistort hade bidragit till att ett större fokus hade lagts på att hållbart utveckla ön samtidigt som möjligheterna för en större framgång i form av fler besökare utökas.

6.3.4 Sammanfattning av slutsatser

Syftet med denna uppsats var att utreda om det finns några konceptuella strategier eller teorier som Ölands kommuner, Borgholm och Mörbylånga, skulle kunna tillämpa för att hållbart utveckla turismen samt naturområdena. Landskapskonventionens riktlinjer kring hur man ska utveckla, bevara och skydda landskap har präglat denna uppsats genom att ge en tydlig tråd för hur man bör planera kring naturområden. Frågeställningarna i uppsatsen utgick från samt sammanfattningar av slutsatserna är:

Är turismen hållbar för bevarandet och skyddet av landskapet på Öland?

Från den information kring policydokument, intervjuer och teori kan man dra slutsatsen att turismen till viss del är hållbar på Öland, både generellt och relaterat till naturen, dock endast om man bortser från ekologisk hållbarhet då exempelvis att en stor besökare är bilberoende.

Vad gör kommunerna på Öland för att skydda naturen och hållbart utveckla turismen?

Slutsatsen kring vad kommunernas roll är inom turismen och i relation till skyddande och bevarande av naturen är alltså att vägleda folket i naturen, hantera och sköta naturen samt följa de olika riktlinjer och regler som finns idag utifrån bland annat Natura 2000 och den europeiska landskapskonventionen för bevarandet av landskap. Även att planera för ett fungerande system för sanitetsfaktorer som sophantering, se till så att vattnet finns tillgängligt för både besökare och till vegetation samt hjälpa campingar och privata företag som håller i evenemang.

Hur kan kommunerna jobba för en mer hållbar utveckling i relation till turism och naturområden?

För att hållbart vidareutveckla turismen och naturområdena på Öland kan slutsatsen dras att det behövs nya strategier främst inom de ekonomiska utmaningarna. Den ekonomiska frågan på ön lägger grunden för att kunna utveckla andra utmaningar och möjligheter i kommunerna. Om den hypotetiska strategin med en broavgift över Ölandsbron hade gått att anpassas hade det kunna underlätta ekonomin på ön samt bidra till att ön hade som helhet blivit mer hållbar i form av resande. Vidare hade strategin för Frankrikes nationalparker eventuellt kunna bli relevant men kommer inte kunna utföras i samma mån på Öland, som tidigare presenterats, då hela Öland hade blivit oberörbar om alla kulturarv på Öland hade behövt vara med i denna zon.

6.5 Vidare forskning

Denna uppsats har utrett hur de öländska kommunerna jobbar med frågor kring turism samt skydd och bevarande av naturområden. Uppsatsen har även skapat en bild av vilka möjliga konceptuella strategier som finns för att underlätta de utmaningar som kommunerna står inför idag. Vidare forskning inom detta ämne och specifikt om turismen på Öland samt skydd och bevarande av naturlandskap kan vara att utforska hur det skulle se ut att applicera och tillämpa de konceptuella strategier som presenterats. Att eventuellt djupare undersöka hur dessa strategier skulle fungera samt analyser kring hur de skulle kunna appliceras på Öland och om det hade varit möjligt. Det skulle vidare vara nödvändigt att jämföra Mörbylånga och Borgholm utifrån yrkesverksamma inom kommunerna i liknande yrken då detta skapade en viss obalans i den information som presenterats. Vidare forskning skulle även behövas för att få fram lösningar till kommunernas utmaningar med sopherteringen långsiktigt.

6.6 Metoddiskussion

Intervjupersoner som har valts och kontaktats har alla olika yrkeserfarenhet. Detta leder till att informationen från de olika kommunerna får en viss prägel och en obalans kan uppstå. All information kommer att bidra mycket till arbetet men informationen från intervjuerna samt kommunernas policydokument kan få de olika kommunerna att verka som de arbetar med väldigt olika utmaningar och inriktningar. Eftersom intervjupersonerna har olika yrkesroller innebär detta även att de semi-strukturerade intervjuerna kan ha lett till svar i olika riktning och haft fokus på olika delar av turismen.

Vidare finns det väldigt lite specifik tidigare forskning om just Öland i detta avseende. Främst kommer information om turism från andra platser och vilken påverkan turism har på stads- och naturlandskap. Detta innebär att de olika exempel på lösningar som kan appliceras på Öland endast är teorier.

Referenser

Allt på Öland. (2024). *Om Öland*. <https://alltpaoland.se/artiklar/oland-i-varlden/> (Hämtad: 2024-02-28)

Anderberg, T. (2016). *Mallorca eller Menorca: Vilken ö passar bäst att besöka på din semester*.
<https://www.semesterbostad-spanien.se/Spanien/artiklar/mallorca-eller-menorca-vilken-oe-passar-bast-att-besoka-paa-din-semester>. (Hämtad: 2024-03-04)

Borgholm kommun. (2022). *Översiktsplan 2040 Samrådsversion*.
<https://www.borgholm.se/wp-content/uploads/2022/06/Oversiktsplan-2040-samradsversion.pdf> (Hämtad: 2024-03-08)

Boverket. (2024). *Översiktsplanen*.
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/> (Hämtad: 2024-02-26)

Council of Europe. (2000). *Europeiska landskapskonventionen*.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f3f3be> (Hämtad: 2024-01-25)

Disenhed Holm, Josefin. (2018). *Hållbar Turism*.
<http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1195265/FULLTEXT01.pdf>
(Hämtad: 2024-04-13)

Flyvbjerg, B. (2006). *Five misunderstandings about case-study research*. *Qualitative Inquiry*, 12 (2), ss. 219-245. doi:10.1177/1077800405284363

Globala Målen. (2022, a). *ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT*.
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-8-anstandiga-arbetsvillkor-och-ekonomisk-tillvaxt/> (Hämtad: 2024-03-05)

Globala målen. (2022, g). *EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD*.
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-15-ekosystem-och-biologisk-mangfald/> (Hämtad: 2024-03-07)

Globala målen. (2022, c). *HAV OCH MARINA RESURSER*.
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-14-hav-och-marina-resurser/>
(Hämtad: 2024-03-05)

Globala målen. (2022, f). *HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA*.
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-7-hallbar-energi-alla/> (Hämtad: 2024-03-07)

Globala målen. (2022, b). *HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION*.
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-12-hallbar-konsumtion-och-produktion/> (Hämtad: 2024-03-05)

Globala målen. (2022, e). *RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA*.
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-6-rent-vatten-och-sanitet/> (Hämtad: 2024-03-07)

Jones, M., Howard, P., Olwig, K.R., Primdahl, J. & Sarlöv Herlin, I. (2007). Multiple interfaces of the European Landscape Convention. *Norwegian Journal of Geography*. Vol. 61: 207-215.
https://www.academia.edu/67698759/Multiple_interfaces_of_the_European_Landscape_Convention (Hämtad: 2024-04-14)

Karnatz, A. (2019). *När turism blir ett samhällsproblem*.
<https://timbro.se/smedjan/nar-turism-blir-ett-samhallsproblem/>. (Hämtad 2024-02-28)

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Greater London Authority. (2024). *The Ultra Low Emissions Zone (ULEZ) for London*.
<https://www.london.gov.uk/programmes-strategies/environment-and-climate-change/pollution-and-air-quality/ultra-low-emission-zone-ulez-london> (Hämtad: 2024-02-28)

Mörbylånga kommun. (2014, a). *Byar- och fritidsområden*.
<https://www.morbylanga.se/wp-content/uploads/2023/05/645cb0487aff6.pdf>
(Hämtad: 2024-01-30)

Mörbylånga kommun. (2014 b). *Landskap kultur/natur/upplevelse*.
<https://www.morbylanga.se/wp-content/uploads/2023/05/645cb049bfaed.pdf>
(Hämtad: 2024-01-30)

Mörbylånga kommun. (2014 c). *Verksamheter; Areella näringar*.
<https://www.morbylanga.se/wp-content/uploads/2023/05/645cb05104335.pdf>
(Hämtad: 2024-01-30)

Nationalencyklopedin (NE). (u.å.). *hållbar utveckling*.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/hållbar-utveckling> (Hämtad 2024-03-08)

Nationalencyklopedin (NE). (u.å.). *Öland*.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/öland> (Hämtad 2024-03-05)

Naturvårdsverket. (u.å.). *Agenda 2030 och globala hållbarhetsmål*.
<https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/agenda-2030-och-globala-hallbarhetsmalen/> (Hämtad: 2024-02-19)

Naturvårdsverket. (2024). *Olika former av naturskydd*
<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd/> (hämtad: 2024-02-19)

Republique francaise. (u.å.). *French national parks*.
https://www.ofb.gouv.fr/sites/default/files/Fichiers/Plaquettes%20et%20rapports%20institut/PLAQUETTE_PNX_OFB_GB_2021_bdef_pp.pdf (Hämtad: 2024-02-10)

Riksantikvarieämbetet. (2022). *Europeiska landskapskonventionen (ELC)*.
<https://www.raa.se/samhallsutveckling/internationellt-arbete-och-eu-samarbete/europaradet/europeiska-landskapskonventionen/> (Hämtad 2024-01-24)

Statistiska centralbyrån (SCB). (2023). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2023 och befolkningsförändringar 2023*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---helarsstatistik/folkmangd-i-riket-lan-och-kommuner-31-december-2023-och-befolkningsforandringar-2023/> (Hämtad: 2024-03-07)

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI). (2018). *Sommaren 2018 - Extremt varm och solig*.
<https://www.smhi.se/klimat/klimatet-da-och-nu/arets-vader/sommaren-2018-extremt-varm-och-solig-1.138134> (Hämtad: 2024-02-16)

Sveriges television (SVT). (2023). *Spara vatten-kampanj får nytt liv – så blir kamelen Törsten 2.0*.
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/spara-vatten-kampanj-uppdateras-kamelen-torsten-far-ansiktslyft> (Hämtad: 2024-02-16)

SWECO. 2022. *Miljökonsekvensbeskrivning Översiktsplan 2040 Borgholms kommun*.
<https://www.borgholm.se/wp-content/uploads/2022/06/Miljokonsekvensbeskrivning-Overniktsplan-2040.pdf> (Hämtad: 2024-03-04)

Terkenli, T.S.; Skowronek, E.; Georgoula, V. *Landscape and Tourism: European Expert Views on an Intricate Relationship*. Land 2021, 10, 327.
<https://doi.org/10.3390/land10030327> (Hämtad: 2024-04-07)

Tillväxtverket. (2023). *Mot en hållbar utveckling*.
<https://kunskapbesoksnaring.se/hallbar-turism/mot-en-hallbar-utveckling> (Hämtad 2024-01-24)

Trafikverket. (2024). *Trängselskatt och infrastrukturavgift*.
<https://www.trafikverket.se/resa-och-trafik/vag/trangselskatt-och-infrastrukturavgifter/#infrastrukturavgift-broavgift> (hämtad: 2024-02-19)

UNESCO. (2023). *Världsarv*. <https://unesco.se/kultur/varldsarv/> (Hämtad: 2024-02-12)

UNESCO. (1972). *Unescos Konvention om Skydd för Världens Kultur- och Naturarv*.
<https://unesco.hemsida.eu/wp-content/uploads/2015/11/Vaerldsarvskonventionen.pdf>
(Hämtad: 2024-02-12)

Världsturismorganisationen (UNWTO). (u.å. a). *Glossary of tourism terms*.
<https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>. (Hämtad: 2024-02-06)

Världsturismorganisationen (UNWTO). (u.å. c). *Sustainable development*.
<https://www.unwto.org/sustainable-development> (Hämtad: 2024-02-14)

Världsturismorganisationen (UNWTO). (u.å. b). *Tourism in the 2030 Agenda*.
<https://www.unwto.org/tourism-in-2030-agenda> (Hämtad: 2024-03-05)

Figur referenser

Figur 1. Tillväxtverket. (2024). Inkvartering [diagram].
<https://tillvaxtdata.tillvaxtverket.se/statistikportal#page=72b01aa0-1d4a-425c-8684-dbce0319b39e> (Hämtad: 2024-03-10)

Figur 2. Almquist, S; Rydén, W. (2024). Öland. SWEREF 99 TM. Karta [Översiktskartan latest © Lantmäteriet]. (Hämtad: 2024-03-06)

Figur 3. Naturvårdsverket. (2024). Öland. SWEREF 99 TM. Karta [Naturvårdsregistret © Naturskyddsföreningen]. <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> (Hämtad: 2024-03-04)

Tack

Vi vill börja med att tacka vår handledare Love Silow, som kom med mycket och viktig kunskap och referenser kring ämnet samt kunde lugna ner oss varje gång vi inte förstod processen eller känt oss vilsna. Den information du bidrog med hjälpte oss att hitta rätt spår som ledde till denna uppsats!

Vi vill även tacka de kontaktpersoner vi har intervjuat. Tack Emma Rydnér som lät oss följa med på en promenad på Möckelmossen samt bidrog med viktig kunskap om världsarv samt planering, skydd och bevarande av naturområden! Tack Kajsa Arnesson för att du tog tid att träffa oss och delade med dig av din extremt djupgående kunskap om Öland samt hur och vad kommunen jobbar med! Tack till kontaktpersonerna på Borgholms kommun som tog sig tid att träffa oss och delade med sig av deras värdefulla kunskap inom planeringen och näringslivet i kommunen!

Sist men inte minst vill vi tacka våra föräldrar som bidragit med värme och stöttning i processen samt våra vänner som med eller utan erfarenhet om processen hjälpt oss komma framåt och fortsätta skriva!

Stort tack!
Signe & Wilhelm